



ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Εκλογικές τάσεις #11

Δανάη Κολτσιδά
Πολιτική Επιστήμονας
Διευθύντρια ΙΝΠ

Κώστας Πουλάκης
Μαθηματικός

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ



- Οι Εκλογικές Τάσεις δημοσιεύονται ηλεκτρονικά από το Ινστιτούτο Νίκος Πουланτζάς σε περιοδική βάση.

- Στηρίζονται στη διαχρονική καταγραφή, σύγκριση και ανάλυση των ευρημάτων των πολιτικών ερευνών («δημοσκοπήσεων») πανελλαδικής κλίμακας, αλλά και περιφερειακής ή τοπικής εμβέλειας, που δημοσιεύονται στο αντίστοιχο κάθε φορά χρονικό διάστημα από τις αναγνωρισμένες, βάσει του Μητρώου του Ε.Σ.Ρ., εταιρίες.

- Στόχος είναι η ανάλυση της κοινωνικής κίνησης κάθε περιόδου με βάση τα αντίστοιχα δεδομένα και όχι η πρόβλεψη του αποτελέσματος των επόμενων κάθε φορά εκλογών.

- Η ευθύνη του περιεχομένου της ανάλυσης βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Η χρονική περίοδος

Οι **Εκλογικές Τάσεις** φτάνουν στην ενδέκατη (11^η) κατά σειρά έκδοσή τους τη στιγμή (Αύγουστος 2022) που και επίσημα ξεκινά η τελευταία χρονιά της κυβερνητικής θητείας και επομένως έχει αντικειμενικά δοθεί το εναρκτήριο λάκτισμα για τις επόμενες εθνικές εκλογές. Με την έννοια αυτή θα μπορούσε κανείς να πει ότι η παρούσα έκδοση -χωρίς φυσικά να διακόπτεται η συνέχεια με τις προηγούμενες παρατηρήσεις μας, κάτι που εξάλλου αποτελεί κατά τη γνώμη μας ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα του εγχειρήματος αυτού- εγκαινιάζει και **μια νέα υποπερίοδο περισσότερο «εκλογική»**.

Την ίδια στιγμή, σε ό,τι αφορά την ευρύτερη εικόνα, από τον Μάρτιο του 2022 οπότε και δημοσιεύτηκαν οι **Εκλογικές Τάσεις #10**, η αίσθηση μιας **γενικευμένης κρίσης** δείχνει να έχει εμπεδωθεί, διαμορφώνοντας ένα ιδιαίτερα δυσμενές πλαίσιο για την κοινωνία και, κατ' επέκταση, για την κυβέρνηση. Στην αιχμή βρίσκονται τα ζητήματα της **ραγδαίας υποχώρησης της αγοραστικής δύναμης των πολιτών λόγω του πληθωρισμού που καλπάζει και της ανεξέλεγκτης ανόδου των τιμών** στην ενέργεια, αλλά και στο σύνολο σχεδόν των βασικών αγαθών, ωστόσο η κρίση είναι πολυεπίπεδη: ο **πόλεμος στην Ουκρανία** και οι κίνδυνοι που αυτός συνεπάγεται, κυρίως σε οικονομικό επίπεδο τουλάχιστον προς το παρόν, σε συνδυασμό με την κατάσταση στα ελληνοτουρκικά -ένα πεδίο στο οποίο η κυβέρνηση επενδύει πολιτικά, αν και προς το παρόν το ενδιαφέρον των πολιτών παραμένει χαμηλό-, η **πανδημία** που εξακολουθεί να αφήνει πίσω της θύματα καθημερινά και να απειλεί με ένα νέο κύμα, αλλά και επιμέρους μικρότερα ή μεγαλύτερα φαινόμενα κρίσης και απειλών -από τις πρόσφατες πυρκαγιές στην Κρήτη, τη Λέσβο, την Αττική, αλλά και το δάσος της Δαδιάς, που ανέδειξαν ακόμη μια χρονιά τα τεράστια ελλείμματα σε επίπεδο κυβερνητικής παρέμβασης και επέτειναν τη δυσθυμία, μέχρι τη στεγαστική κρίση στα μεγάλα αστικά κέντρα που επιτείνεται από τη μείωση του διαθέσιμου

εισοδήματος των πολιτών- είναι μερικές μόνο πλευρές της κρίσης αυτής, οι οποίες αλληλοδιαπλέκονται και συσσωρεύονται.

Παράλληλα, την επικαιρότητα κατά τους τελευταίους μήνες απασχόλησαν με ιδιαίτερη έμφαση και άλλα ζητήματα: Η δημόσια συζήτηση επανήλθε πολύ συχνά και με πολλές αφορμές στα σχετικά με το **κράτος δικαίου**, τη λειτουργία της δικαιοσύνης και την ανεξαρτησία της, τη διαφάνεια, την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών κ.λπ., με κορυφαίες στιγμές την απόφαση του δικαστικού συμβουλίου για την υπόθεση Novartis, την υπόθεση σε βάρος του Δ. Λιγνάδη και το κύμα κοινωνικής διαμαρτυρίας που ξεσήκωσε τόσο η απόφαση του δικαστηρίου καθεαυτή όσο και η στήριξη που του παρείχε εμμέσως η υπουργός Πολιτισμού, αλλά και το μείζον πολιτικό ζήτημα των παρακολουθήσεων τόσο δημοσιογράφων όπως ο Θ. Κουκάκης, όσο και του προέδρου του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ, Ν. Ανδρουλάκη. Ταυτόχρονα, και η **παιδεία** αποτέλεσε για άλλη μια φορά κεντρικό θέμα της πολιτικής και κοινωνικής αντιπαράθεσης, με αφορμή τον νέο νόμο της Ν. Κεραμέως.

Στο πεδίο των εξελίξεων στο κομματικό σύστημα, στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από την **προηγούμενη έκδοση των Εκλογικών Τάσεων** πραγματοποιήθηκαν **τα συνέδρια και των τριών μεγαλύτερων κομμάτων: της ΝΔ, του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ και του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ**, τα οποία άφησαν το μικρό ή μεγάλο αποτύπωμα τους. Σε ό,τι αφορά στο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ, αυτό θα μείνει στην ιστορία κυρίως ως το συνέδριο που επανέφερε τον ιστορικό τίτλο του κόμματος, σε μια προσπάθεια να απευθυνθεί στους πολίτες με όχημα την ιστορική μνήμη. Ο ΣΥΡΙΖΑ Προοδευτική Συμμαχία, από την άλλη πλευρά, πραγματοποίησε ένα οργανωτικό άλμα, τριπλασιάζοντας τα μέλη του (από περίπου 60 σε 172 χιλιάδες), προχώρησε σε απευθείας εκλογή της ηγεσίας του και καθιέρωσε την ισότιμη αντιπροσώπευση των φύλων σε όλα τα επίπεδα. Αναμφίβολα, ο αντίκτυπος των εσωκομματικών διαδικασιών του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ και του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ ήταν θετικός για μερίδα ψηφοφόρων που κινούνται στα όρια της εκλογικής τους επιρροής.

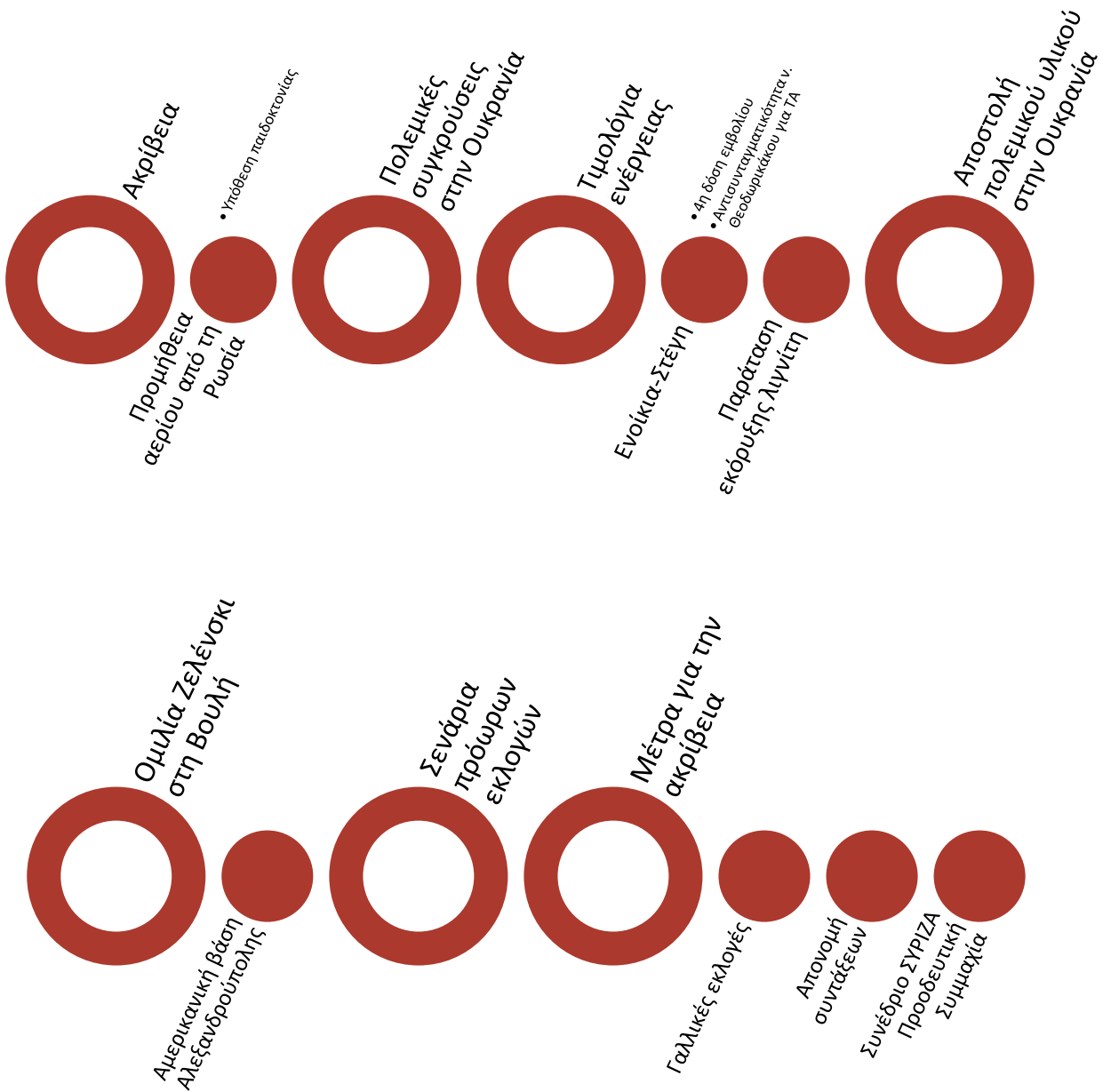
Ταυτόχρονα, **σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο**, την περίοδο που μας απασχολεί ξεχώρισε ο πόλεμος στην Ουκρανία και όλες οι συνέπειές του, από την ανακατάταξη που προκαλεί στη διεθνή ισορροπία δυνάμεων, μέχρι τα ζητήματα της ενεργειακής και της διατροφικής κρίσης, η συζήτηση που προέκυψε γύρω από τη θέση και το ρόλο της Ευρώπης και το ζήτημα της στρατηγικής της αυτονομίας έναντι των ΗΠΑ, ο νέος ρόλος και η αναθέρμανση του ενδιαφέροντος για το NATO. Επίσης, την ελληνική κοινή γνώμη απασχόλησε η ολοκλήρωση του εκλογικού κύκλου στη **Γαλλία**, με τους δύο γύρους των προεδρικών και τις βουλευτικές εκλογές, και ιδίως η δημιουργία της συμμαχίας NUPES, μεταξύ της Αριστεράς (La France Insoumise και PCF), του Σοσιαλιστικού Κόμματος και των Πρασίνων που έδωσε τον τόνο της αναμέτρησης¹, ενώ δημοσιότητα έλαβαν επίσης τόσο η παραίτηση του Boris Johnson στο **Ηνωμένο Βασίλειο**, όσο και η πολιτική κρίση και οι επικείμενες εκλογές στην **Ιταλία**. Τέλος, ένα θέμα που συζητήθηκε αρκετά στην Ελλάδα, όπως και στον υπόλοιπο κόσμο, ήταν και η πρόσφατη απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, με την οποία ανατράπηκε το δεδικασμένο της Roe v. Wade, για την συνταγματική προστασία του δικαιώματος στην άμβλωση.

Κυριότερα γεγονότα της περιόδου

Στο παραπάνω πλαίσιο, η τρέχουσα έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων** καλύπτει την περίοδο από την 1^η Απριλίου έως την 31^η Ιουλίου, μία περίοδο δηλαδή ακριβώς τεσσάρων μηνών. Τα **κυριότερα γεγονότα της περιόδου**, όπως προκύπτουν από τα **πρωτοσέλιδα** των πολιτικών εφημερίδων πανελληνίας κυκλοφορίας, παρουσιάζονται στο χρονολόγιο που ακολουθεί.

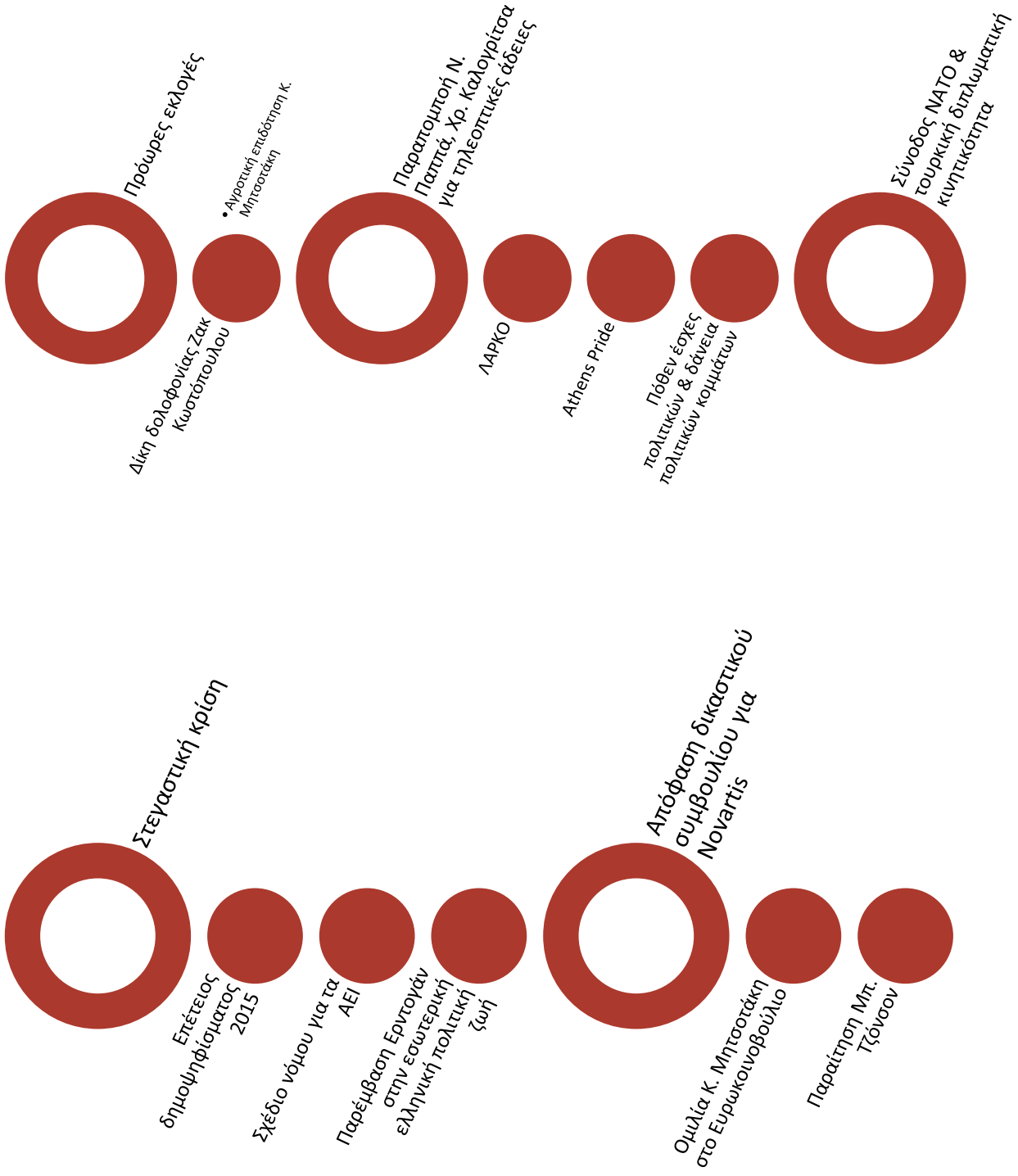
¹ Για τις γαλλικές εκλογές βλ. επίσης την εκδήλωση που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Νίκος Πουλιαντζάς στις 4/5/2022 με τίτλο **Η γαλλική κοινωνία και πολιτική εν μέσω εκλογικών αναμετρήσεων: Σε (α)διέξοδο;** (το βίντεο και τα βασικά σημεία των εισηγήσεων διαθέσιμα εδώ: <https://poulantzas.gr/i-galliki-koinonia-kai-politiki-en-meso-eklogikon-anametriseon-se-adiexodo-vinteo-kai-vasika-simeia-eisigiseon/>), καθώς και την ανάλυση της συλλογικότητας Quantité Critique **Τρία εκλογικά συμπλέγματα για μία αναμέτρηση. Οι κοινωνικές βάσεις του πολιτικού τοπίου το 2022** που δημοσίευσε στα ελληνικά επίσης το ΙΝΠ (<https://poulantzas.gr/yliko/quantite-critique-tria-eklogika-syblegmata-gia-mia-anametrisei-oi-koinonikes-vaseis-tou-politikou-topiou-to-2022-analysi-gia-tis-gallikes-proedrikes-ekloges/>).

Υπενθυμίζουμε ότι η επίδραση των γεγονότων της επικαιρότητας δεν θα πρέπει να αναζητείται με τρόπο γραμμικό, καθώς αυτή μπορεί να εμφανίζεται σε δεύτερο χρόνο.











Οι τάσεις στην Ευρώπη & τον κόσμο

Στην προηγούμενη ενότητα για τα σημαντικότερα γεγονότα της περιόδου που μελετάμε, αναφερθήκαμε ήδη και σε ορισμένες από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές εξελίξεις που καταγράφηκαν και στην ελληνική δημόσια συζήτηση. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε, όπως κάνουμε σε κάθε έκδοση των προηγούμενων **Εκλογικών Τάσεων**, ορισμένα εκλογικά και δημοσκοπικά δεδομένα που αφορούν το εξωτερικό.

Ο πρώτος **δείκτης** που παρακολουθούμε διαχρονικά αφορά στην **αποδοχή των διεθνών ηγετών**. Όπως έχουμε επισημάνει και παλιότερα, ο δείκτης αυτός -τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική πολιτική σκηνή- έχει συγκριτικά μικρή αναλυτική αξία. Ωστόσο αποτυπώνει αναμφίβολα τάσεις.

Στα στοιχεία που πρέπει να καταγράψουμε την τρέχουσα περίοδο περιλαμβάνονται:

(α) Η περαιτέρω πτώση της δημοτικότητας του Boris Johnson (είναι ο ηγέτης με τα χαμηλότερα ποσοστά «καθαρής» αποδοχής μεταξύ αυτών που παρακολουθούμε), ο οποίος εξάλλου παραιτήθηκε από την ηγεσία των συντηρητικών και την πρωθυπουργία, παραμένοντας ως υπηρεσιακός πρωθυπουργός μέχρι την ολοκλήρωση της διαδοχής,

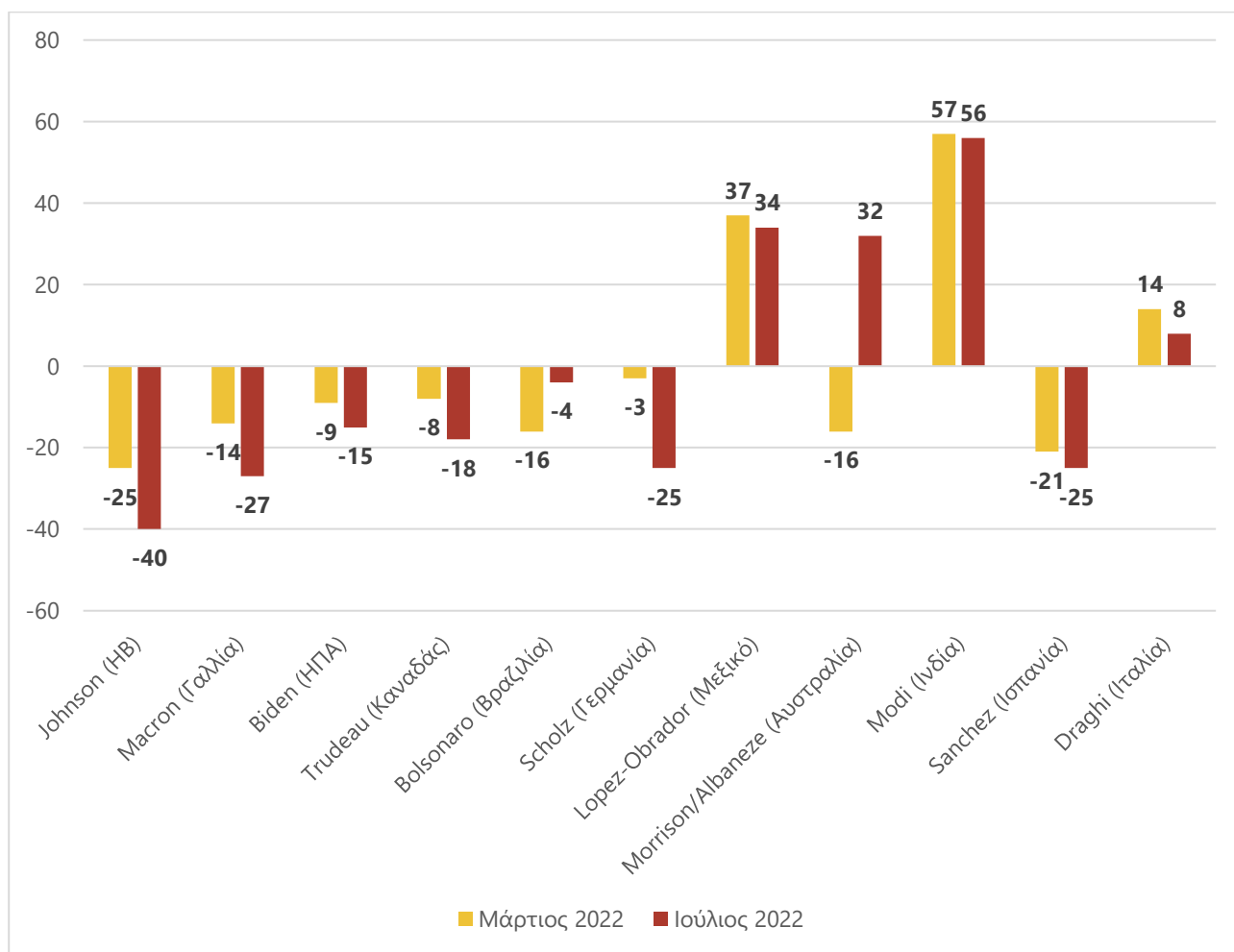
(β) η περαιτέρω πτώση της δημοτικότητας του Joe Biden, η οποία ενδέχεται να παίξει σημαντικό ρόλο και στην έκβαση των επικείμενων ενδιάμεσων εκλογών (midterm elections) στις ΗΠΑ, που διεξάγονται στη σκιά της οικονομικής κρίσης αλλά και της διερεύνησης της κατάληψης του Καπιτωλίου από οπαδούς του πρώην προέδρου Donald Trump, ενώ ήδη η συζήτηση για τις υποψηφιότητες (και των Δημοκρατικών) στις επόμενες προεδρικές εκλογές έχει ανοίξει,

(γ) η ελεύθερη πτώση της δημοτικότητας του Emmanuel Macron, που είναι ασυνήθιστη για μια αμέσως μετεκλογική περίοδο αλλά και ενδεικτική του κλίματος που επικράτησε και στις πρόσφατες προεδρικές και βουλευτικές εκλογές στη χώρα,

(δ) η -ομοίως- μεγάλη μείωση των ποσοστών αποδοχής του Olaf Scholz στη Γερμανία και (ε) η νέα σελίδα στην πολιτική ζωή της Αυστραλίας, με τον νέο πρωθυπουργό και ηγέτη των Εργατικών να ξεκινά τη θητεία του με υψηλά ποσοστά αποδοχής.

Συνολικά, επικεντρώνοντας κυρίως στην Ευρώπη, θα λέγαμε ότι -τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως- ενώ η πανδημία έγινε αντιληπτή από τους πολίτες ως μια εξωτερική απειλή, με αποτέλεσμα να τους στρέψει προς την εκάστοτε ηγεσία της χώρας τους, ο πόλεμος στην Ουκρανία δεν φαίνεται να ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο, κάτι που είχαμε επισημάνει και στην [προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**](#). Οι πολίτες αντίθετα μάλλον καταλογίζουν μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης στους ηγέτες τους για τη διαχείριση της κρίσης αυτής και, ταυτόχρονα, επικεντρώνονται περισσότερο στην εσωτερική όψη των συνεπειών της -και ιδίως τα ζητήματα της αγοραστικής δύναμης, γεγονός που τελικά αντανακλάται και στα ποσοστά αποδοχής των αντίστοιχων ηγετών.

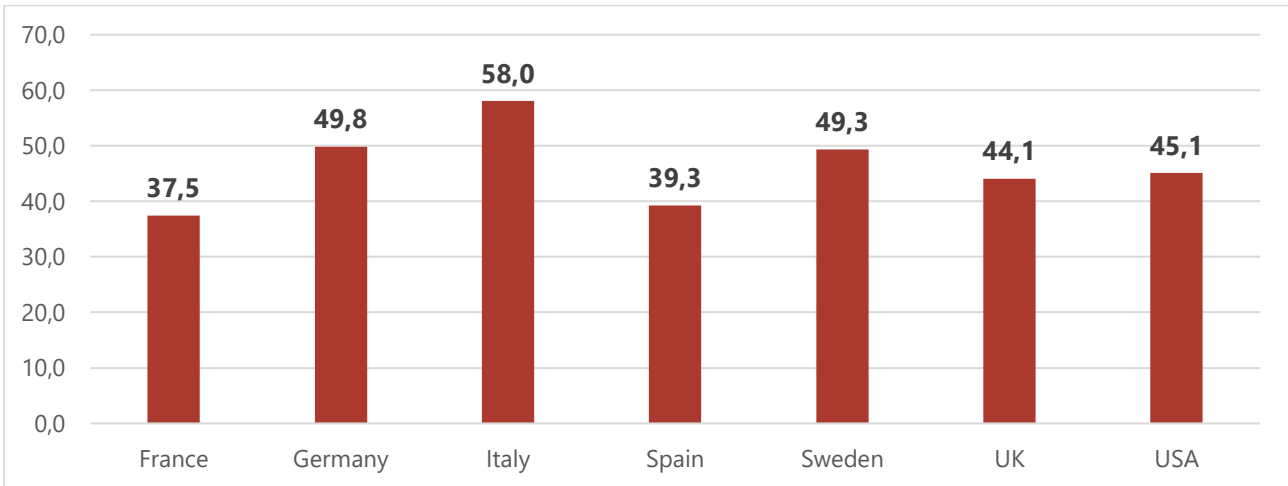
Διάγραμμα 1 : Πώς μεταβλήθηκε η καθαρή αποδοχή (θετικές γνώμες μείον αρνητικές γνώμες) μερικών από τους σημαντικότερους ηγέτες διεθνώς (Μάρτιος vs Ιούλιος 2022)



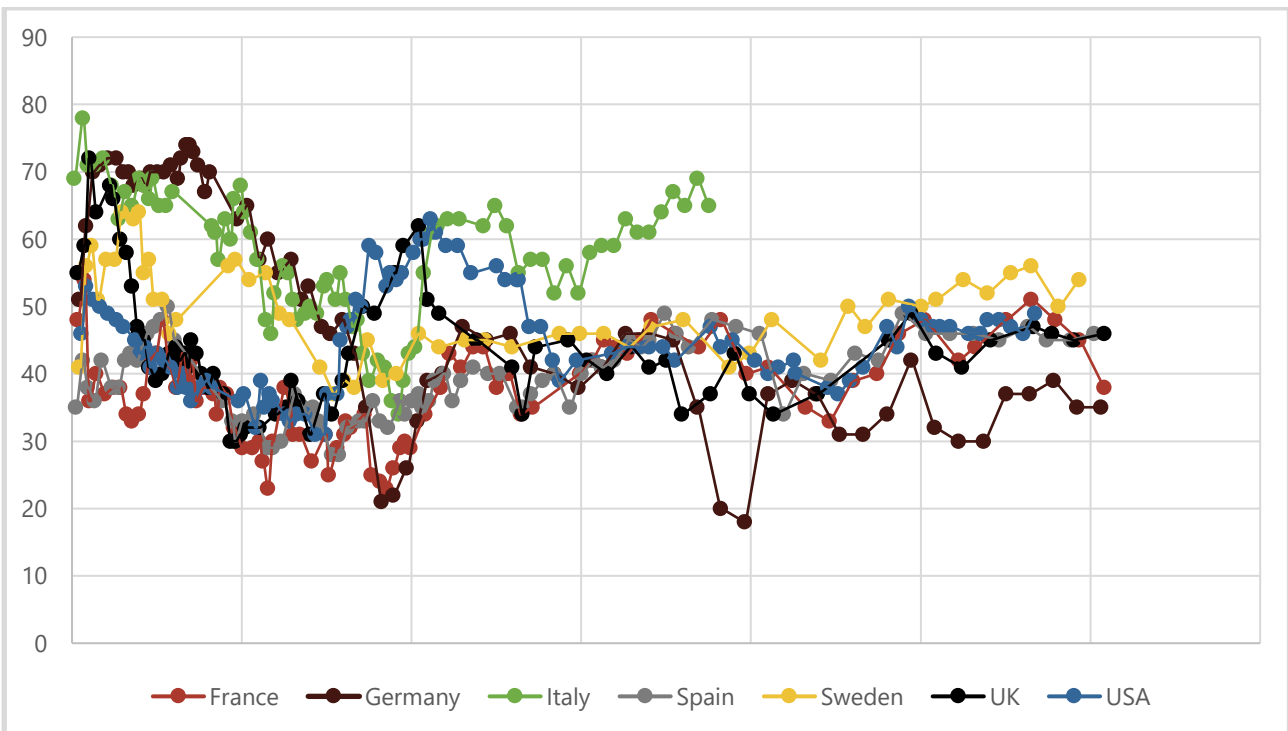
* Πηγή : Επεξεργασία δεδομένων από Morning Consult (<https://morningconsult.com/form/global-leader-approval/>)

Ένας δεύτερος δείκτης που μελετάμε σταθερά και στις προηγούμενες εκδόσεις των **Εκλογικών Τάσεων** είναι αυτός της **ικανοποίησης των πολιτών από τη διαχείριση της πανδημίας** από τις εθνικές τους κυβερνήσεις, ο οποίος ωστόσο τείνει να παρουσιάζει μικρότερο ενδιαφέρον ως εργαλείο εκλογικής ανάλυσης, στο βαθμό που η σημασία της πανδημίας στην κοινή γνώμη υποχωρεί.

Διάγραμμα 2 : Πώς αξιολογούν οι πολίτες τη διαχείριση της πανδημίας από την κυβέρνησή τους; (Μέση επιδοκιμασία με βάση τις επιμέρους μετρήσεις του διαστήματος Μάρτιος 2020 – Ιούνιος 2022)*



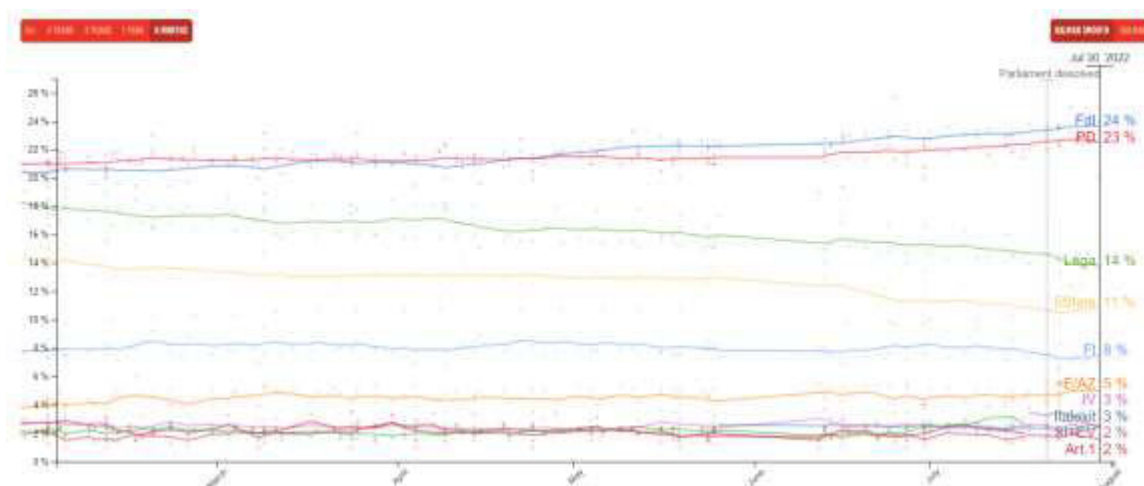
Διάγραμμα 3 : Διαχρονική εξέλιξη της επιδοκιμασίας των κυβερνητικών χειρισμών (Μάρτιος 2020-Μάρτιος 2022)*



* Πηγή : Επεξεργασία δεδομένων από YouGov (<https://yougov.co.uk/topics/international/articles-reports/2020/03/17/perception-government-handling-covid-19>) – Τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα για κάθε χώρα ποικίλουν. Στο σύνολο του διαγράμματος φτάνουν μέχρι το τέλος Ιουνίου 2022.

Σε ό,τι αφορά **επικείμενες εκλογικές αναμετρήσεις** με ενδιαφέρον και για τη χώρα μας, αναμφίβολα οι προβολείς στρέφονται στις εκλογές της 25^{ης} Σεπτεμβρίου της **Ιταλίας**, μετά την εκεί πολιτική κρίση και την παραίτηση του Mario Draghi. Στις εκλογές αυτές ο κίνδυνος να αναδειχθεί πρώτη η (ακρο)δεξιά Giorgia Meloni και το κόμμα της Fratelli d'Italia είναι περισσότερο από ορατός, ενώ αυτή τη στιγμή το ενδιαφέρον στρέφεται στις συμμαχίες που σχηματίζονται.

Διάγραμμα 4: Δημοσκοπική καταγραφή εξαμήνου – Ιταλία*



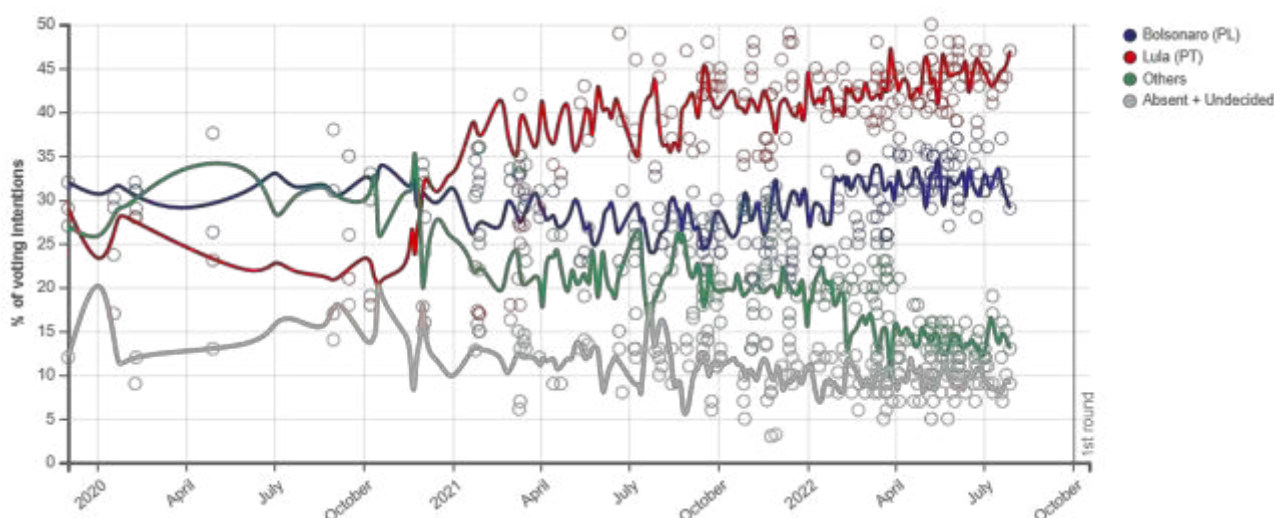
*Πηγή: Politico Poll of Polls (<https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/italy/>)

Εκτός Ευρώπης, τους επόμενους μήνες η προσοχή στρέφεται στη Βόρεια και στη Νότια Αμερική. Στη δεύτερη, μετά και την ιστορική νίκη του προέδρου Pedro στην **Κολομβία**, υπάρχουν ενδείξεις ενός νέου κύματος της «ροζ παλίρροιας» στην ήπειρο αυτή, το οποίο αναμένεται να ενισχυθεί με τα αποτελέσματα των προεδρικών εκλογών στη **Βραζιλία** (2/10/2022), εφ' όσον επιβεβαιωθούν οι δημοσκοπήσεις που θέλουν τον πρώην πρόεδρο Lula, όχι απλώς να επανακάμπτει στα πολιτικά πράγματα της χώρας μετά την κατάρρευση των σε βάρος του διώξεων, αλλά και να προηγείται του ακροδεξιού νυν προέδρου Bolsonaro.

Κρίσιμο είναι και το συνταγματικό δημοψήφισμα στη **Χιλή** (4/9/2022), το οποίο υπήρξε προϊόν της μεγάλης κοινωνικής κινητοποίησης που γνώρισε η χώρα τα προηγούμενα χρόνια και -εφ'

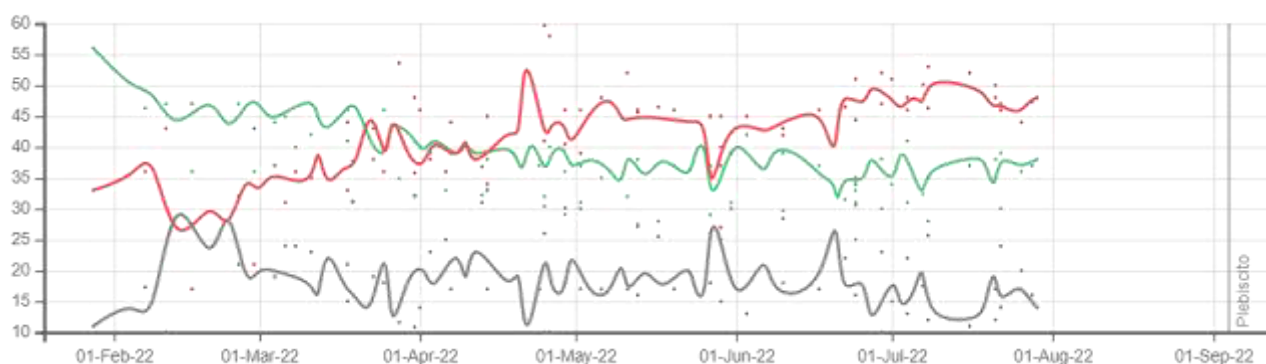
όσον εγκριθεί η πρόταση νέου συντάγματος όπως αυτό διατυπώθηκε από τη Συνταγματική Συνέλευση, κάτι που ωστόσο δεν αποτυπώνεται μέχρι στιγμής στις δημοσκοπικές τάσεις- θα σηματοδοτήσει μια τομή στην ιστορία της Χιλής.

Διάγραμμα 5: Δημοσκοπικές τάσεις - Βραζιλία (προεδρικές εκλογές Οκτωβρίου 2022)*



15

Διάγραμμα 6: Δημοσκοπικές τάσεις - Χιλή (δημοψήφισμα για το νέο σύνταγμα - 4/9/2022)*

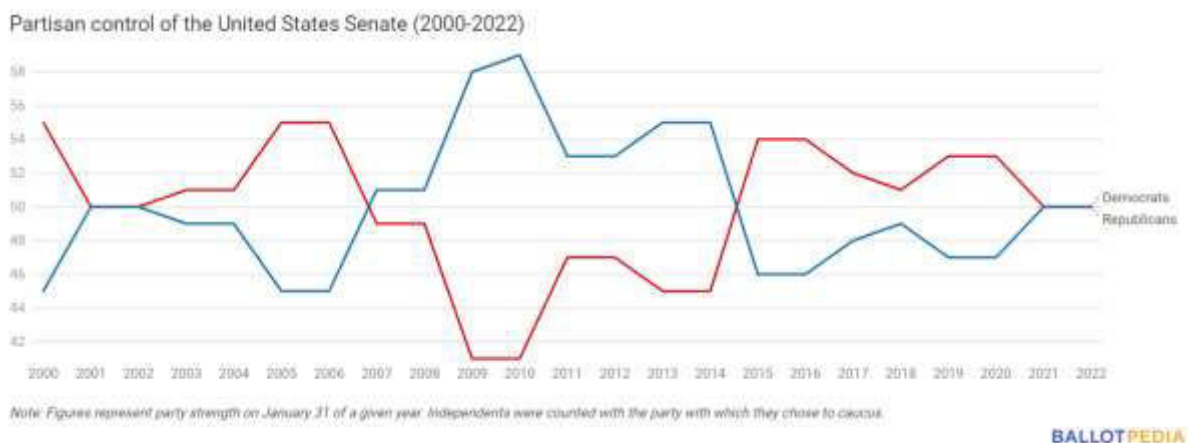


* Πηγή: Wikipedia

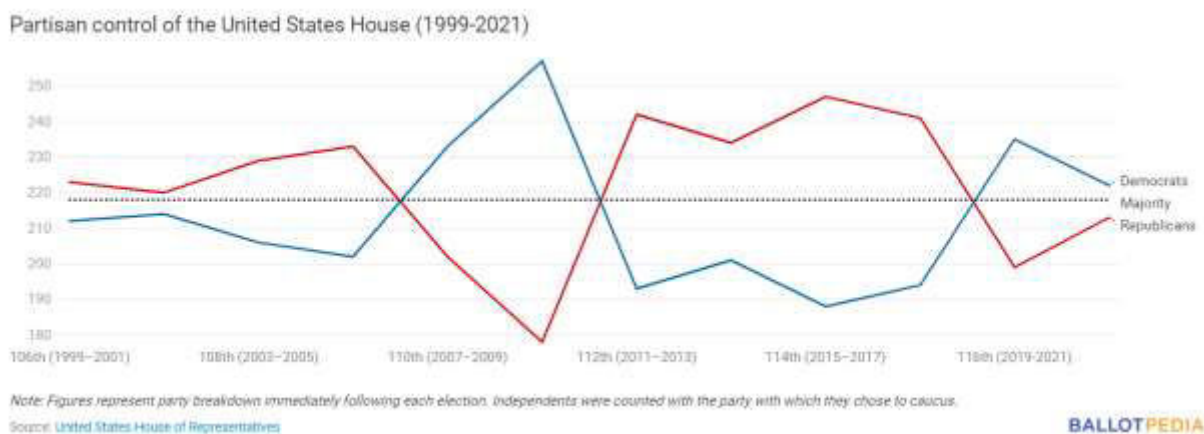
Στη Βόρεια Αμερική, το ενδιαφέρον μονοπωλούν προς το παρόν οι **ενδιάμεσες εκλογές του Νοεμβρίου στις ΗΠΑ**, από τις οποίες θα προκύψουν μεταξύ άλλων 35 νέοι Γερουσιαστές και 435 νέοι Βουλευτές, με ενδεχόμενη μεταβολή της ισορροπίας δυνάμεων στα δύο νομοθετικά σώματα της χώρας. Η μάχη για τη Γερουσία εμφανίζεται αμφίρροπη (με 21 από τις έδρες που κρίνονται

να κατέχουν σήμερα Ρεπουμπλικάνοι και τις 14 Δημοκρατικοί Γερουσιαστές), όπως ήταν εξάλλου και η μέχρι σήμερα σύνθεσή της, ενώ η Βουλή -όπου οι Δημοκρατικοί έχουν μέχρι σήμερα την πλειοψηφία- είναι πιο σίγουρο ότι περάσει υπό τον έλεγχο των Ρεπουμπλικάνων.

Διάγραμμα 7: Πλειοψηφία στη Γερουσία των ΗΠΑ από το 2000 μέχρι σήμερα*



Διάγραμμα 8: Πλειοψηφία στη Βουλή των ΗΠΑ από το 2000 μέχρι σήμερα*



*Πηγή: BallotPedia

Τέλος, δεν πρέπει να μας διαφεύγουν οι επικείμενες εκλογές στο **Ισραήλ** -η πέμπτη κατά σειρά αναμέτρηση σε διάστημα τεσσάρων ετών- και κυρίως οι εκλογές του 2023 στην **Τουρκία**, για τις οποίες θα έχουμε την ευκαιρία να επανέλθουμε σε επόμενες εκδόσεις των **Εκλογικών Τάσεων**.

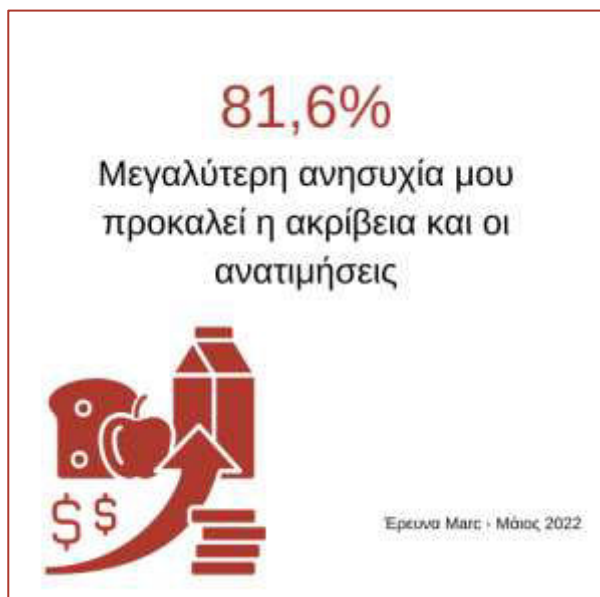
Στάσεις των Ελλήνων και των Ελληνίδων απέναντι σε επιμέρους μεγάλα θέματα & προβλήματα

Όπως και στην προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται ορισμένα στοιχεία που κατά την -ασφαλώς υποκειμενική- κρίση μας έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και εξηγούν κατά τη γνώμη μας σε μεγαλύτερο βάθος και περισσότερο μεσοπρόθεσμα την εκλογική συμπεριφορά των πολιτών, όπως καταγράφεται στους σταθερούς «ποσοτικούς» δείκτες που μελετάμε σταθερά και θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια.

Αναλυτικότερα, τα λεγόμενα «ποιοτικά» στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες της περιόδου

και που θεωρούμε ότι αξίζει να υπογραμμιστούν είναι τα ακόλουθα:

Πρώτον, σε όλες τις έρευνες καταγράφεται, έστω και με διαφορετική μεθοδολογία, ότι η **ακρίβεια** αποτελεί το κύριο πρόβλημα για τη συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών, με όλα τα άλλα θέματα -ανεξάρτητα από το κατά πόσο ιεραρχούνται είτε ουσιαστικά είτε επικοινωνιακά από την κυβέρνηση- να παραμένουν πολύ χαμηλά στο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης.



Στον παρόντα χρόνο τους πολίτες απασχολεί σχεδόν αποκλειστικά η υπερβολική αύξηση των τιμών και η δυσκολία να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, ενώ το θέμα αυτό έρχεται πρώτο και στις απαντήσεις των πολιτών και ως προς τα θέματα που θα καθορίσουν την ψήφο τους στις επικείμενες εκλογές. Το στοιχείο αυτό δε μας επιβάλλει να διαβάσουμε με ιδιαίτερη προσοχή την σταθερά αρνητική αξιολόγηση από τους πολίτες των κυβερνητικών επιδόσεων στον τομέα αυτό, που είναι ο χειρότερος για την κυβέρνηση.

70,1%

Η ακρίβεια και οι τιμές μεταξύ των τριών σημαντικότερων θεμάτων που θα καθορίσουν την ψήφο μου στις επόμενες εκλογές



Τάσεις MRB - Ιούλιος 2022

79%

Αξιολογεί αρνητικά την απόδοση της κυβέρνησης στην αντιμετώπιση της ακρίβειας



Έρευνα Aico - Ιούνιος 2022

Η καταγραφή αυτή είναι εύλογη, αν λάβει κανείς υπόψη την άμεση και δραματική επίπτωση του πληθωρισμού και της ανόδου των τιμών στη ζωή των πολιτών, η οποία καταγράφεται σε όλες τις έρευνες των τελευταίων μηνών, όπως και στα στοιχεία που παραθέτουμε ενδεικτικά. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι περικοπές δεν αφορούν μόνο δαπάνες «πολυτελείας», αλλά και βασικές καθημερινές ανάγκες, με προεξάρχουσα φυσικά την κατανάλωση ενέργειας που βρίσκεται και στο επίκεντρο του προβλήματος.

Περικοπές

83,7%

στην κατανάλωση ενέργειας

83,7%

στην αγορά καταναλωτικών προϊόντων

66,4%

στις μετακινήσεις με το αυτοκίνητο

66,0%

στις μέρες των διακοπών

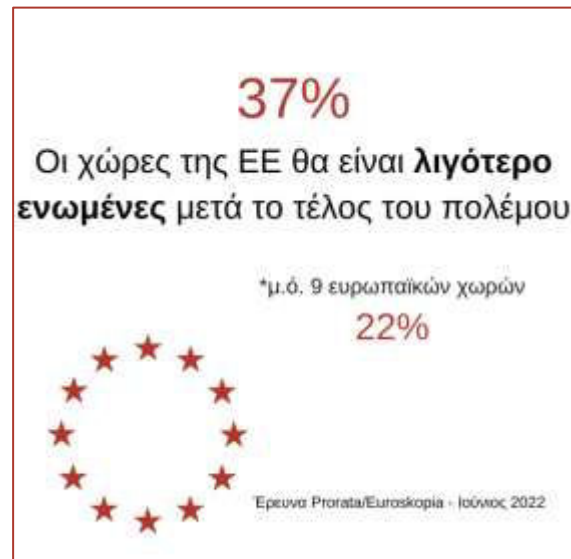
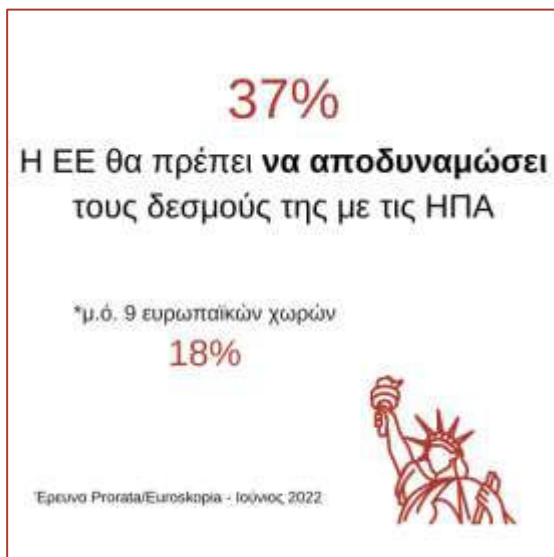


Έρευνα Ορίση PoWEEA - Ιούλιος 2022

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα του **πολέμου**, όπως αναφέραμε και παραπάνω σε σχέση με τις διεθνείς τάσεις, και στην ελληνική κοινή γνώμη αντίστοιχα αυτό γίνεται κυρίως αντιληπτό ως προς τις άμεσες εσωτερικές επιπτώσεις του.

Με περισσότερο γεωστρατηγικούς όρους, είναι αυτονόητο ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων τάσσεται κατά του πολέμου, αν και θα είχε μεγαλύτερο ενδιαφέρον να δούμε και στη χώρα μας μια έρευνα ανάλογη με αυτή που διενήργησε σε 10 χώρες η Datapraxis και η YouGov για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τις Εξωτερικές Σχέσεις (ECFR) και διέκρινε τους πολίτες ανάλογα με την άποψή τους για τη μεσοπρόθεσμη στρατηγική έναντι του πολέμου στο στρατόπεδο της «ειρήνης» και εκείνο της «δικαιοσύνης»².

Στο δίλημμα μεταξύ Δύσης και Ρωσίας οι Έλληνες εμφανίζονται συγκριτικά με άλλες χώρες³ οι λιγότερο πρόθυμοι απέναντι σε μια ενδεχόμενη ενίσχυση των ευρωατλαντικών σχέσεων, ενώ φαίνεται να πιστεύουν λιγότερο και στην ευρωπαϊκή ομοψυχία έναντι της ρωσικής απειλής.

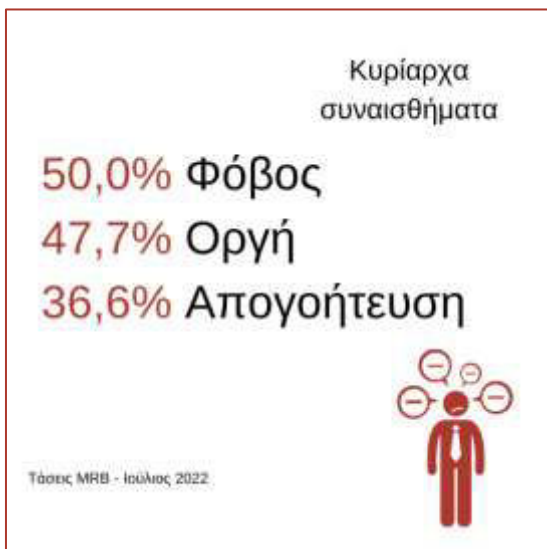
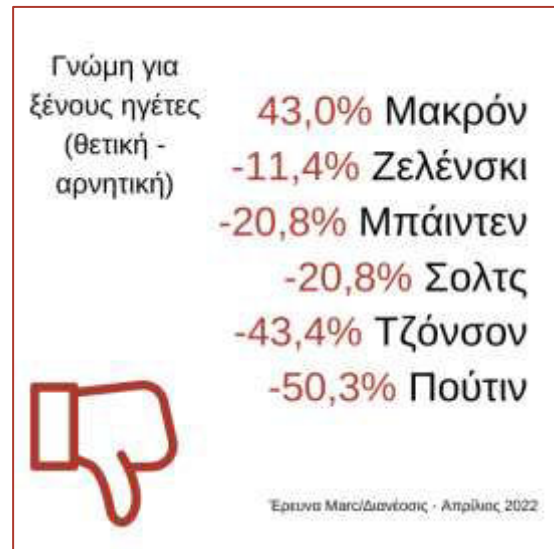
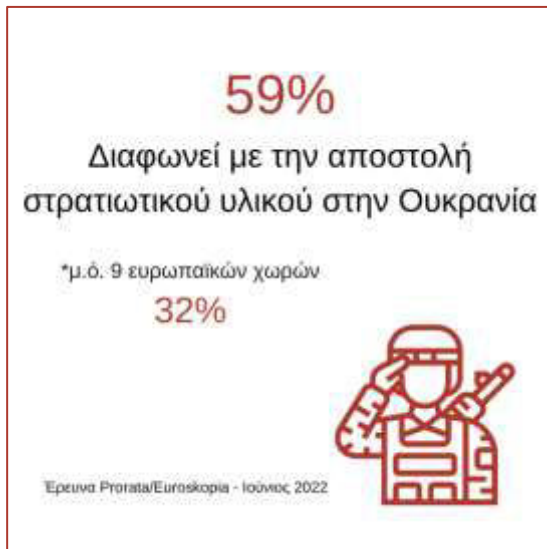


Συνολικά δε, είναι εκείνοι που τοποθετούνται πλειοψηφικά και συγκριτικά πολύ περισσότερο αρνητικά απέναντι στην στρατιωτική ενίσχυση της Ουκρανίας. Αυτή η εκατέρωθεν δυσπιστία και προς τη Ρωσία αλλά και προς τη Δύση αποτυπώνεται εξάλλου και στη γνώμη των Ελλήνων για

² Βλ. <https://ecfr.eu/publication/peace-versus-justice-the-coming-european-split-over-the-war-in-ukraine/>

³ Βλ. https://www.efsyn.gr/politiki/352197_akribeia-kai-polemos-apostatheropoioyn-tin-eyropi

τους ξένους ηγέτες⁴, αφού -με εξαίρεση τον Γάλλο πρόεδρο- όλοι οι υπόλοιποι αξιολογούνται κατά πλειοψηφία αρνητικά, αν και με διαβαθμίσεις.



Τέλος, σε ό,τι αφορά στα **συναίσθηματα** των πολιτών, κυριαρχούν και σε αυτή την περίοδο οι αρνητικές απαντήσεις -φόβος, οργή, απογοήτευση.

⁴ Βλ. https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2022/04/tpe_2022_part-A.pdf

Τα δημοσκοπικά ευρήματα της περιόδου

Ποιες έρευνες περιλαμβάνονται στην ανάλυση

Αν και δεν ήταν στις προθέσεις μας να επανέλθουμε σε **ζητήματα δεοντολογίας των ερευνών και της παρουσιάσής τους στα ΜΜΕ**, οι εξελίξεις μας υποχρεώνουν, πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση των ερευνών που περιλαμβάνονται στην ανάλυσή μας, να το κάνουμε εν συντομία, αφού η πρόσφατη (επανα)δημοσίευση -και μάλιστα σε πρωτοσέλιδο- από μεγάλη εφημερίδα πανελλήνιας κυκλοφορίας δημοσκόπησης (και μάλιστα τοπικού ενδιαφέροντος) που είχε διενεργηθεί προ διμήνου και είχε ήδη δημοσιευτεί σε άλλο μέσο.

Έχουμε επισημάνει και σε προηγούμενες εκδόσεις των **Εκλογικών Τάσεων** ότι οι δημοσκοπήσεις είναι ένα σημαντικό εργαλείο τόσο επιστημονικής ανάλυσης όσο και χάραξης πολιτικής στρατηγικής και, ως τέτοιο, πρέπει να διαφυλαχθεί από όλους τους εμπλεκόμενους και τους θεσμικούς εκπροσώπους τους. Ειδικά οι δημοσκοπήσεις που δημοσιεύονται σε ΜΜΕ υπόκεινται, ως γνωστόν, σε ειδικές αυστηρότερες διατυπώσεις, ακριβώς για να αποφευχθεί η χειραγώγηση του αναγνωστικού κοινού. Καθώς, όπως αναφέραμε, βρισκόμαστε πια de facto σε μια παρατεταμένη προεκλογική περίοδο, είναι καθήκον τόσο των συλλογικών οργάνων των εταιριών δημοσκοπήσεων όσο και των δημοσιογραφικών ενώσεων να αντιμετωπίσουν αποφασιστικά παρόμοια φαινόμενα εν τη γενέσει τους.

Σε ό,τι μας αφορά, εξακολουθούμε να περιλαμβάνουμε στην ανάλυσή μας το σύνολο των δημοσκοπήσεων που δημοσιοποιούνται στο διάστημα που κάθε φορά μελετάμε, όπως αυτές αποτυπώνονται αναλυτικά, για λόγους διαφάνειας, σεβόμενοι ακριβώς τη λειτουργία του συγκεκριμένου εργαλείου.

Συνεπώς, στην παρούσα ανάλυση περιλαμβάνονται οι δημοσκοπήσεις που έχουν δημοσιευτεί κατά την περίοδο που μελετάμε (Απρίλιος-Ιούλιος 2022). Πρόκειται για συνολικά **46 έρευνες** που διενήργησαν 14 εταιρίες, και συγκεκριμένα: 9 έρευνες της GPO, από 5 της Opinion Poll και της Prorata, από 4 των Pulse RC, Marc και Interview, από 3 της Alco και της Data C, από 2 των MRB, ΚΑΠΑ Research και Real Polls και από 1 έρευνα των Metron Analysis, Public Issue και About People. Επισημαίνουμε και πάλι αυτό που έχουμε πει σε πολλές ευκαιρίες, ότι κάθε εταιρία έχει -βάσει της μεθοδολογίας που ακολουθεί, των χαρακτηριστικών του δείγματός της κ.λπ.- συγκεκριμένη (επιστημονική) **μεροληψία**, επομένως ανάλογα με τον αριθμό των ερευνών που πραγματοποίησε κάθε εταιρία, η δική της μεροληψία επηρεάζει αντίστοιχα, περισσότερο ή λιγότερο, και τον μέσο όρο των στοιχείων που παρουσιάζουμε. Επίσης, κάποιες από τις έρευνες μελετούν έναν υποπληθυσμό του γενικού εκλογικού σώματος, είτε κυρίως σε μια γεωγραφική περιοχή είτε κατ' εξαίρεση σε μια ειδική ηλικιακή κατηγορία, ωστόσο -όπως έχουμε ξαναπεί- επιλέγουμε να τις παρουσιάζουμε καθώς η όποια αναπόφευκτη μεροληψία τους αντισταθμίζεται από τον μεγάλο αριθμό ερευνών που μελετάμε και τη διαχρονική παρατήρησή τους.

Αναλυτικά, οι έρευνες που δημοσιεύτηκαν την περίοδο που μελετάμε παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1 : Δημοσιευμένες δημοσκοπήσεις της περιόδου

A/A	ΕΤΑΙΡΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ	ΜΕΣΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΕΝΤΟΛΕΑΣ
1	Pulse RC	27-29/3	ΣΚΑΪ
2	Prorata	24-31/3	Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς (μόνο στους 17-34 ετών)
3	Opinion Poll	30/3-1/4	Mononews
4	Real Polls	30/3-2/4	Δημοκρατία
5	Interview	30/3-5/4	Politic.gr
6	Prorata	8-11/4	
7	Data C	28/3-15/4	Πελοπόννησος
8	Alco	26-30/4	Open

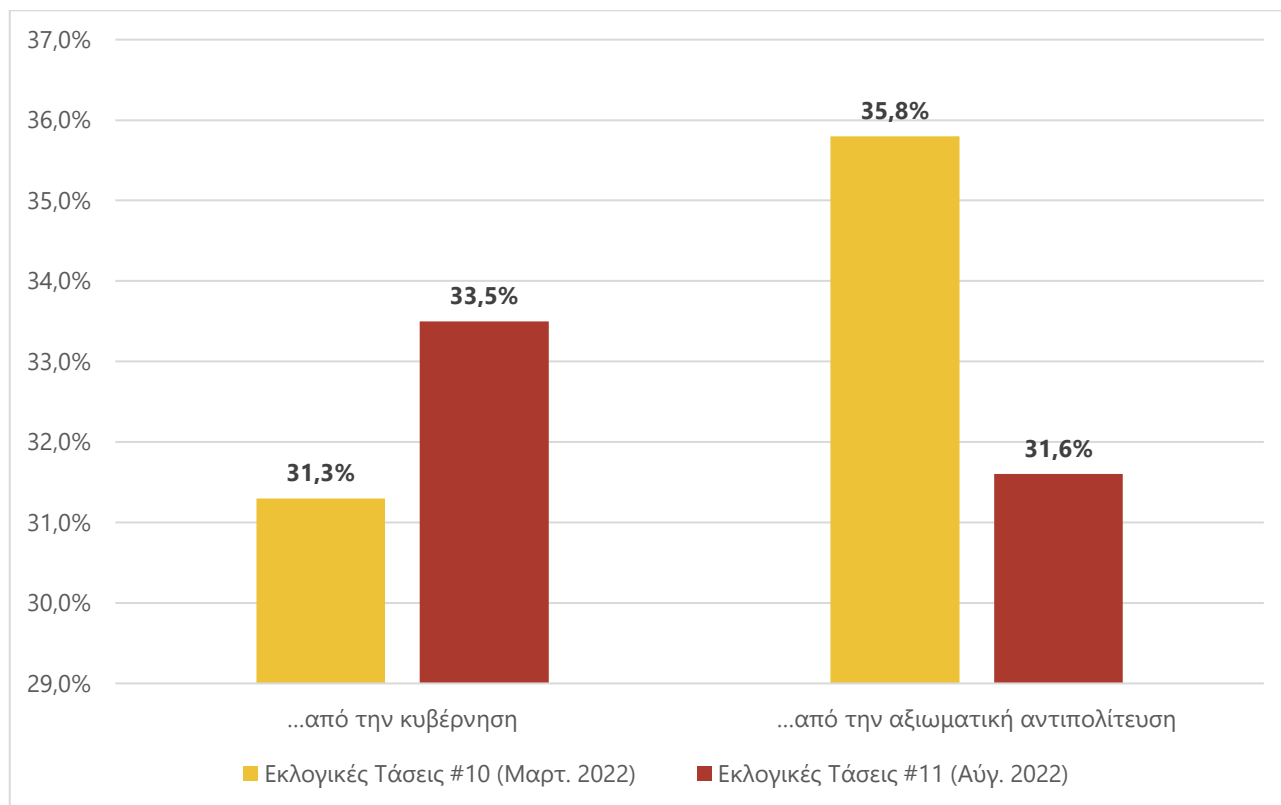
9	GPO	4-7/5	Powergame
10	Interview	4-9/5	Politic.gr
11	GPO	4-10/5	Παραπολιτικά (μόνο στον Ν. Χανίων)
12	Pulse RC	9-11/5	ΣΚΑΪ
13	Real Polls	11/5	Δημοκρατία
14	Opinion Poll	11-13/5	Tomanifesto
15	Marc	13/5	Πρώτο Θέμα
16	GPO	16-18/5	Τα Νέα
17	MRB	18/5	Newsbomb
18	Marc	18-22/5	ANT1
19	Metron Analysis	17-23/5	MEGA
20	GPO	26/5	Παραπολιτικά (μόνο Ν. Δωδεκανήσου)
21	Alco	23-28/5	Open
22	ΚΑΠΑ Research	17-27/5	Ινστιτούτο Νίκος Πουλιαντζάς
23	Data C	19-30/5	Πελοπόννησος (μόνο στη Δυτική Ελλάδα)
24	Interview	24-31/5	Politic.gr
25	Public Issue	31/5	
26	ΚΑΠΑ Research	27/5-1/6	
27	Prorata	30/5-1/6	Εφημερίδα των Συντακτών
28	GPO	26/5-2/6	Παραπολιτικά (μόνο στο Ν. Χανίων)
29	GPO	26/5-2/6	Παραπολιτικά (μόνο στο Ν. Ηρακλείου)
30	GPO	26/5-2/6	Παραπολιτικά (μόνο στο Ν. Ρεθύμνου)
31	GPO	26/5-2/6	Παραπολιτικά (μόνο στο Ν. Λασιθίου)
32	About People	24/5-3/6	Ινστιτούτο Eteron
33	Pulse RC	6-8/6	ΣΚΑΪ
34	Prorata	9-13/6	Ινστιτούτο ENA
35	Opinion Poll	24/6	Ράδιο Έκφραση (μόνο στο νησί της Κω)
36	Marc	22-25/6	ANT1

37	Data C	20-29/6	Πελοπόννησος (μόνο στη Δυτική Ελλάδα)
38	MRB	22-30/6	ΤΑΣΕΙΣ
39	GPO	28/6-1/7	Powergame
40	Alco	27/6-4/7	Open
41	Interview	4-6/7	Politic.gr
42	Pulse RC	11-13/7	ΣΚΑΪ
43	Opinion Poll	12-15/7	Tomanifesto
44	Prorata	21-24/7	Εφημερίδα των Συντακτών
45	Opinion Poll	25/7	Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών
46	Marc	16-20/7	Πρώτο Θέμα

Βαθμός ικανοποίησης από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση

Σ τον πρώτο δείκτη που μελετάμε σταθερά στις **Εκλογικές Τάσεις**, την **ικανοποίηση από το έργο της κυβέρνησης και τις προτάσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης**, αντίστοιχα, παρατηρούμε μικρή αύξηση της ικανοποίησης των πολιτών από την κυβέρνηση σε σύγκριση με το προηγούμενο κύμα, όπου είχε βρεθεί σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο, η οποία οφείλεται κυρίως στην αντιμετώπιση της ελληνοτουρκικής κρίσης. Η αύξηση αυτή -σε συνδυασμό με την υποχώρηση της ικανοποίησης από την αξιωματική αντιπολίτευση- έχει ως αποτέλεσμα η διαφορά ανάμεσα στην ικανοποίηση από την κυβέρνηση και από τις προτάσεις που καταθέτει η αξιωματική αντιπολίτευση αντίστοιχα να ανέρχεται σε **1,9 μονάδες υπέρ της κυβέρνησης**. Ως ένα επιμέρους «ποιοτικό» στοιχείο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ πλειοψηφικά -περίπου σε ποσοστό 65%- τοποθετούνται περισσότερο θετικά για την κυβέρνηση.

Διάγραμμα 9 : Τι ποσοστό της ελληνικής κοινωνίας είναι ικανοποιημένο από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση, αντίστοιχα; (Ικανοποίηση από την κυβέρνηση vs Ικανοποίηση από την αντιπολίτευση)

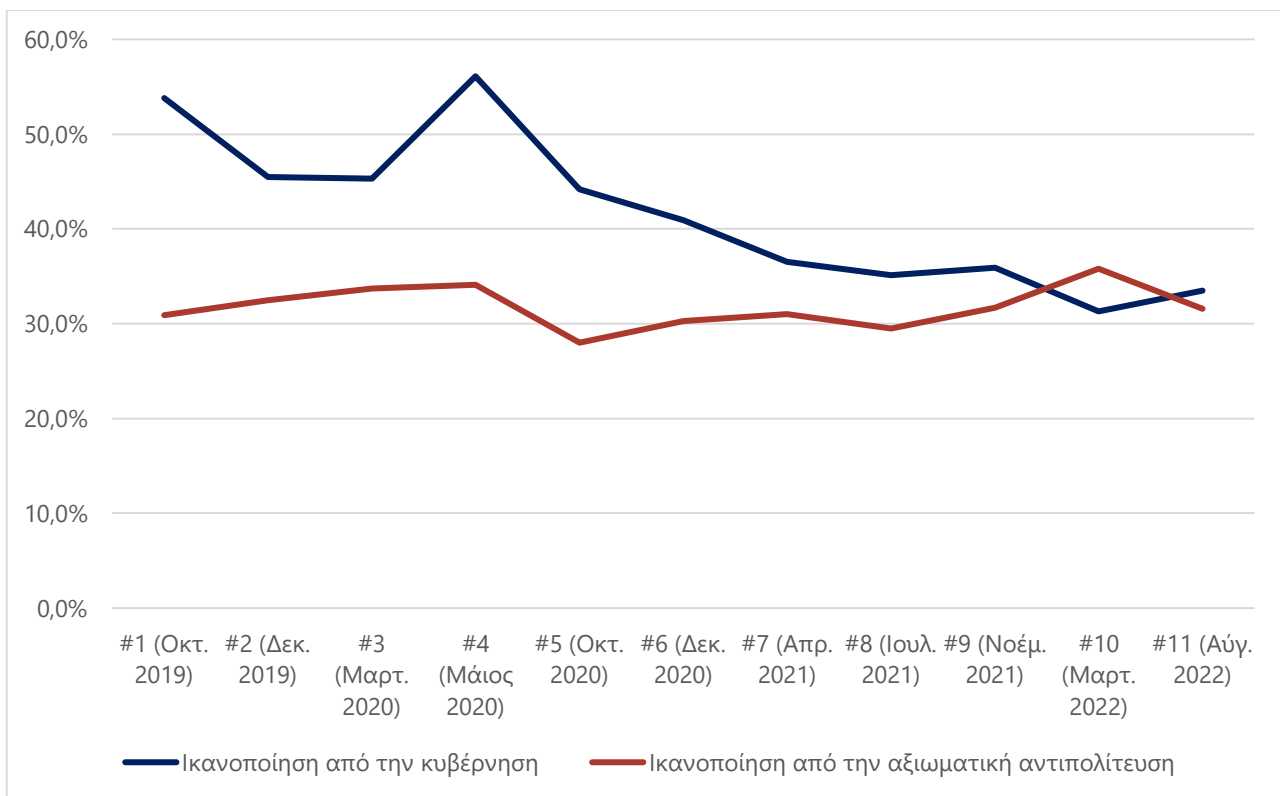


Βέβαια, όπως είναι κατανοητό, ο δείκτης αυτός καταγράφει τη **συνολική** -και ασφαλώς σημαντική- εικόνα. Ωστόσο, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής στη βάση των οποίων οι πολίτες διαμορφώνουν κάθε φορά κατά προτεραιότητα την εκλογική τους επιλογή, ανάλογα με τη συγκυρία. Και στη σημερινή συνθήκη, όπως προαναφέραμε, ο κρίσιμος τομέας είναι αυτός της ακρίβειας και του διαθέσιμου εισοδήματος, στον οποίο η αξιολόγηση της κυβέρνησης είναι συντριπτικά αρνητική, όπως είδαμε παραπάνω.

Επίσης, παρατηρώντας τη διαχρονική τάση βλέπουμε ότι -ανεξάρτητα από μικρές διακυμάνσεις- εδώ και αρκετούς μήνες πια (και αντίστοιχες εκδόσεις των **Εκλογικών Τάσεων**) έχει επέλθει μια

σύγκλιση του επιπέδου ικανοποίησης από την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση αντίστοιχα. Η σύγκλιση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στη σημαντική πτώση που έχει καταγράψει η κυβέρνηση -που πλέον βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από τα ποσοστά επιδοκιμασίας που κατέγραφε αμέσως μετά τις εκλογές του 2019 αλλά και στην πρώτη φάση της πανδημίας-, αλλά και σε μία πιο αργή μεν, αλλά ορατή άνοδο των επιπέδων ικανοποίησης από την αξιωματική αντιπολίτευση.

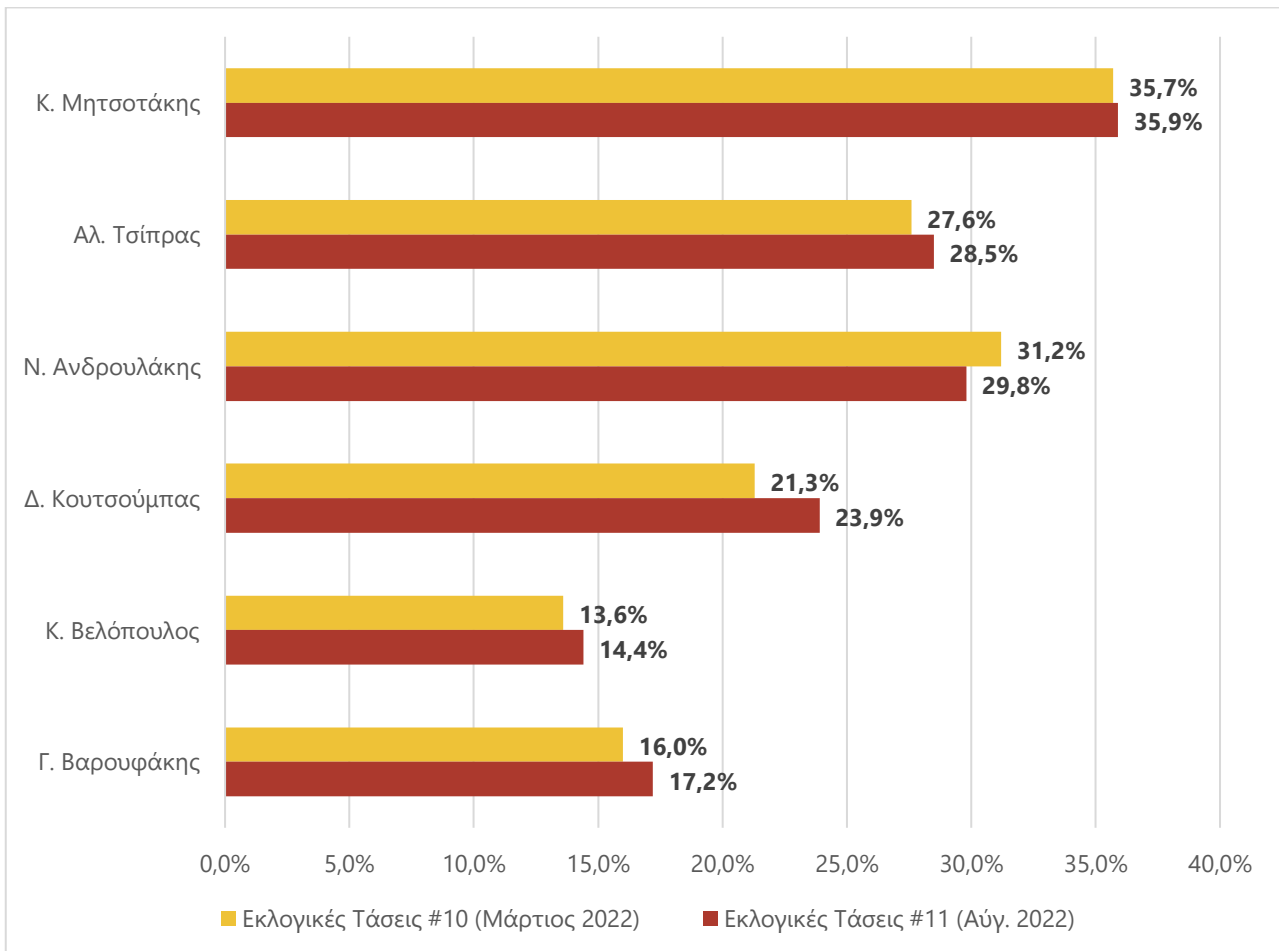
Διάγραμμα 10 : Πόσο ικανοποιημένοι είναι οι πολίτες από την κυβέρνηση και από την αξιωματική αντιπολίτευση (ανά έκδοση των Εκλογικών Τάσεων) [Ικανοποίηση από κυβέρνηση/αξιωματική αντιπολίτευση διαχρονικά];



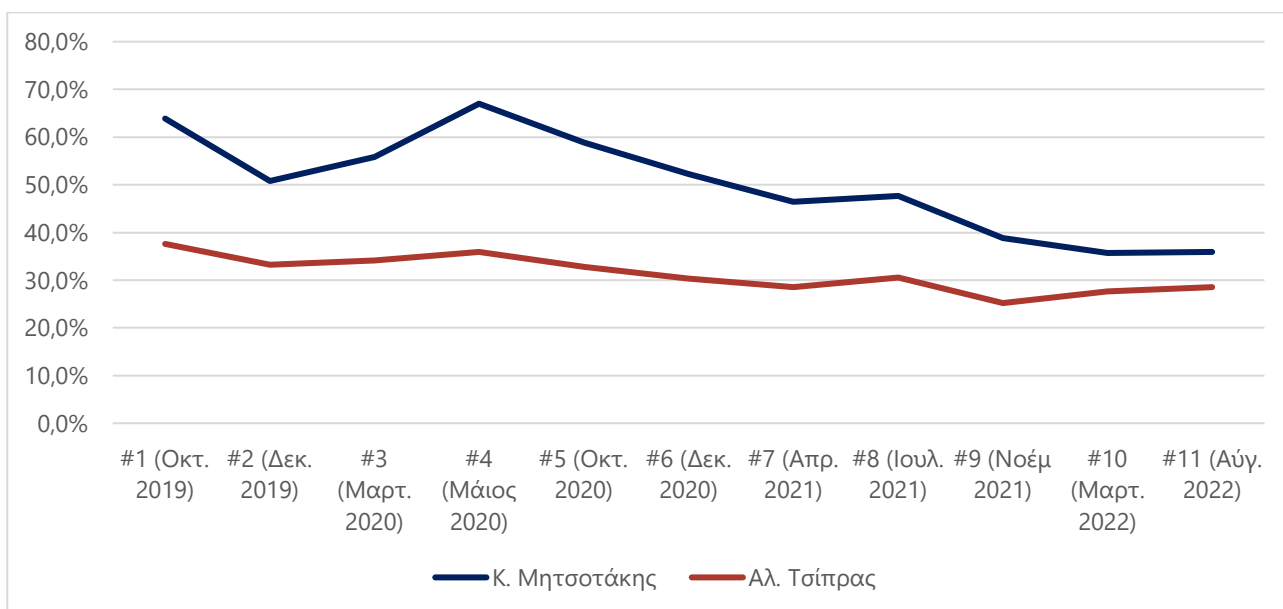
Δημοτικότητα πολιτικών αρχηγών

Στον δεύτερο δείκτη που μελετάμε σταθερά, αν και όπως έχουμε κατ' επανάληψη πει παρουσιάζει το μικρότερο αναλυτικό ενδιαφέρον, αυτόν της **δημοτικότητας των πολιτικών αρχηγών**, παρατηρούμε ότι το σύνολο των ηγετών **-με την εξαίρεση του Νίκου Ανδρουλάκη-** καταγράφει μια μικρή άνοδο κατά την περίοδο που μελετάμε. Η άνοδος αυτή είναι μεγαλύτερη για τους ηγέτες των κομμάτων της αντιπολίτευσης και οριακή για τον πρωθυπουργό. Σε ό,τι αφορά τον Ν. Ανδρουλάκη, θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι η δεύτερη καταγραφή που γίνεται για το πρόσωπό του στις **Εκλογικές Τάσεις** (η πρώτη αφορούσε την περίοδο αμέσως μετά την εκλογή του στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ), οπότε η μείωση της δημοτικότητάς του θα λέγαμε ότι σηματοδοτεί την είσοδο και του συγκεκριμένου πολιτικού αρχηγού στην περίοδο της «κανονικότητας», όπου κρίνεται πια από τα πεπραγμένα του και όχι από τις προσδοκίες των πολιτών από ένα νέο πρόσωπο.

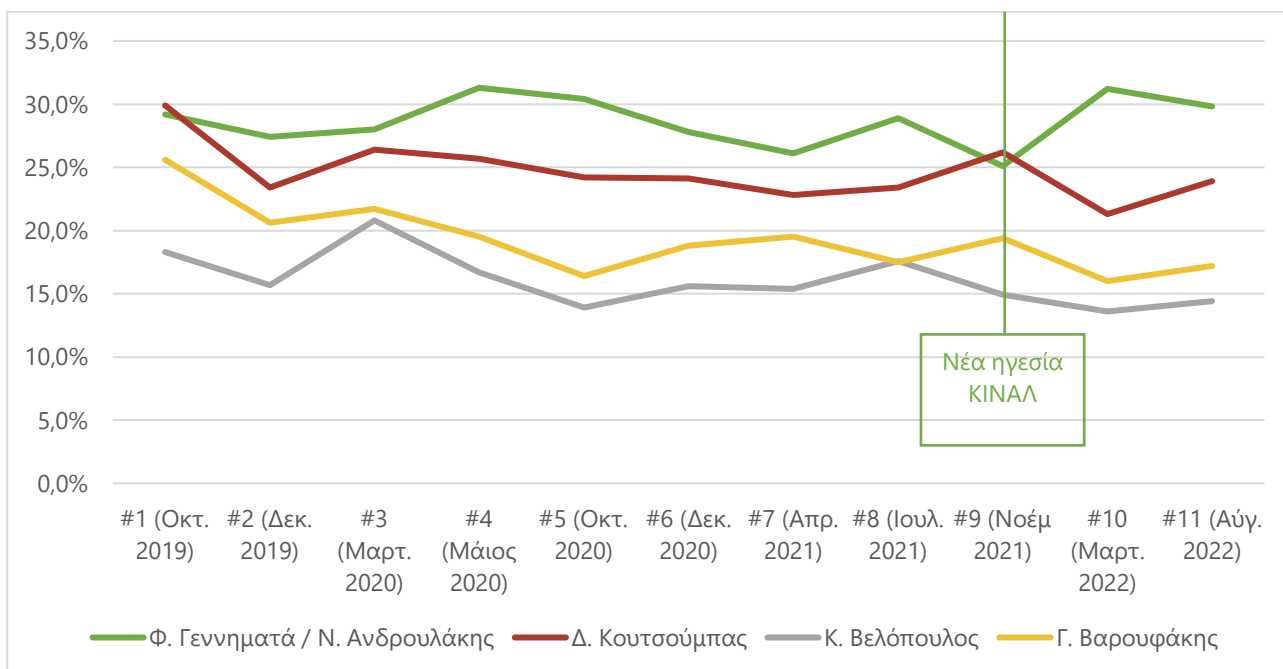
Διάγραμμα 11: Τι ποσοστό των πολιτών έχει θετική γνώμη για καθέναν από τους πολιτικούς αρχηγούς;



Διάγραμμα 12: Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάση τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) – Κ. Μητσοτάκης, Αλ. Τσίπρας



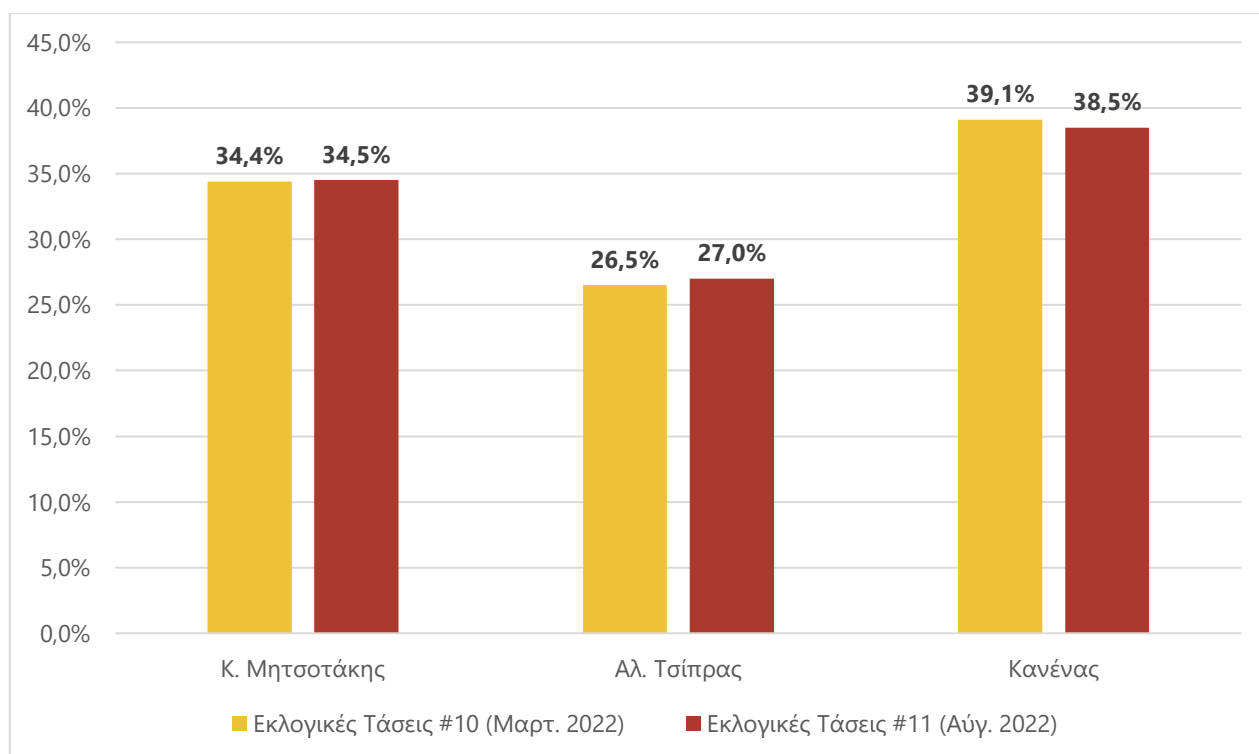
Διάγραμμα 13: Διαχρονική εξέλιξη της δημοτικότητας κάθε πολιτικού αρχηγού (με βάση τις επιμέρους εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - Φ. Γεννηματά/Ν. Ανδρουλάκης, Δ. Κουτσούμπας, Κ. Βελόπουλος, Γ. Βαρουφάκης



Καταλληλότερος πρωθυπουργός

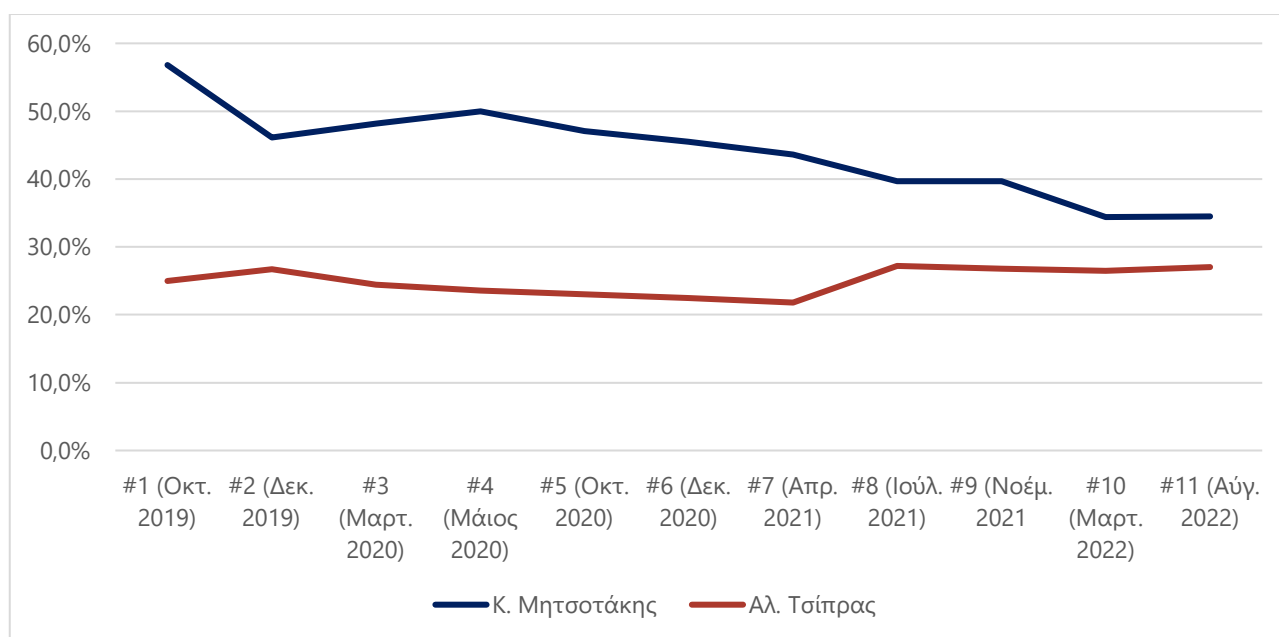
Σε σχέση με τον τρίτο δείκτη που μελετάμε σταθερά, αυτόν του **καταλληλότερου πρωθυπουργού** μεταξύ των βασικών «διεκδικητών», η εικόνα παρουσιάζει λιγότερο ραγδαίες μεταβολές, κάτι που είναι λογικό, αφού -όπως έχουμε πει και σε προηγούμενες εκδόσεις των **Εκλογικών Τάσεων**- είναι ο δείκτης που μεταβάλλεται πιο αργά καθώς το προβάδισμα του εκάστοτε κατόχου της θέσης είναι σημαντικό εν προκειμένω. Έτσι, και στην περίοδο που μελετάμε, ο Κ. Μητσοτάκης εξακολουθεί να έχει το προβάδισμα, παρόλο που ο Αλ. Τσίπρας, μετά και το Συνέδριο του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, αύξησε τις υπέρ του γνώμες.

Διάγραμμα 14 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο ως πρωθυπουργό; [Καταλληλότερος π/θ]



Εξάλλου, ακόμα και σε αυτόν τον σχετικά πιο σταθερό δείκτη, η διαχρονική παρατήρηση αποδεικνύει ότι η φθορά του Κ. Μητσοτάκη είναι μεν πιο αργή, αλλά πάντως σταθερή, όπως και η αντίστοιχη βελτίωση του Αλ. Τσίπρα, με αποτέλεσμα να έχει επέλθει εδώ και αρκετούς μήνες πλέον μία τάση μεγαλύτερης σύγκλισης μεταξύ των δύο.

Διάγραμμα 15 : Ποιον θεωρούν οι πολίτες καταλληλότερο πρωθυπουργό (διαχρονικά); [Καταλληλότερος π/θ διαχρονικά]



Σε αυτό το δεδομένο έχει αξία να προσθέσουμε και ορισμένα ποιοτικά στοιχεία, όπως αυτά καταγράφηκαν στην τελευταία έρευνα της εταιρίας Prorata⁵: Εστιάζοντας πλέον σε επιμέρους θέματα/προβλήματα ή/και χαρακτηριστικά κάθε ηγέτη, οι γνώμες των πολιτών είναι θετικότερες για τον Κ. Μητσοτάκη έναντι του Αλ. Τσίπρα σε ό,τι αφορά στην αποτελεσματικότητα (40%-24%), στη συνέπεια (42%-22%) και στη διαχείριση των οικονομικών της χώρας (41% - 27%). Αντίθετα, ο Αλ. Τσίπρας συγκεντρώνει θετικότερες γνώμες από τον Κ. Μητσοτάκη, ως προς την ακεραιότητα

⁵ Βλ. παραπάνω στον Πίνακα 1.

της διαχείρισης των χρημάτων του κράτους (37%- 36%), θεωρείται περισσότερο ασυμβίβαστος απέναντι στα οικονομικά συμφέροντα (30%-25%) και περισσότερο κοντά στις ανησυχίες των πολιτών (38% - 35%).

Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι εισερχόμαστε στην εκλογική χρονιά από ένα σημείο σχετικής ισορροπίας μεταξύ των δύο βασικών διεκδικητών της πρωθυπουργίας και ότι, τελικά, κατά την προεκλογική περίοδο η πλάστιγγα θα γύρει υπέρ του ενός ή του άλλου πολιτικού αρχηγού, ανάλογα με τις εξελίξεις και τις παραμέτρους που θα θεωρηθούν από τους πολίτες κρίσιμες με βάση τη συγκυρία της τότε περιόδου.

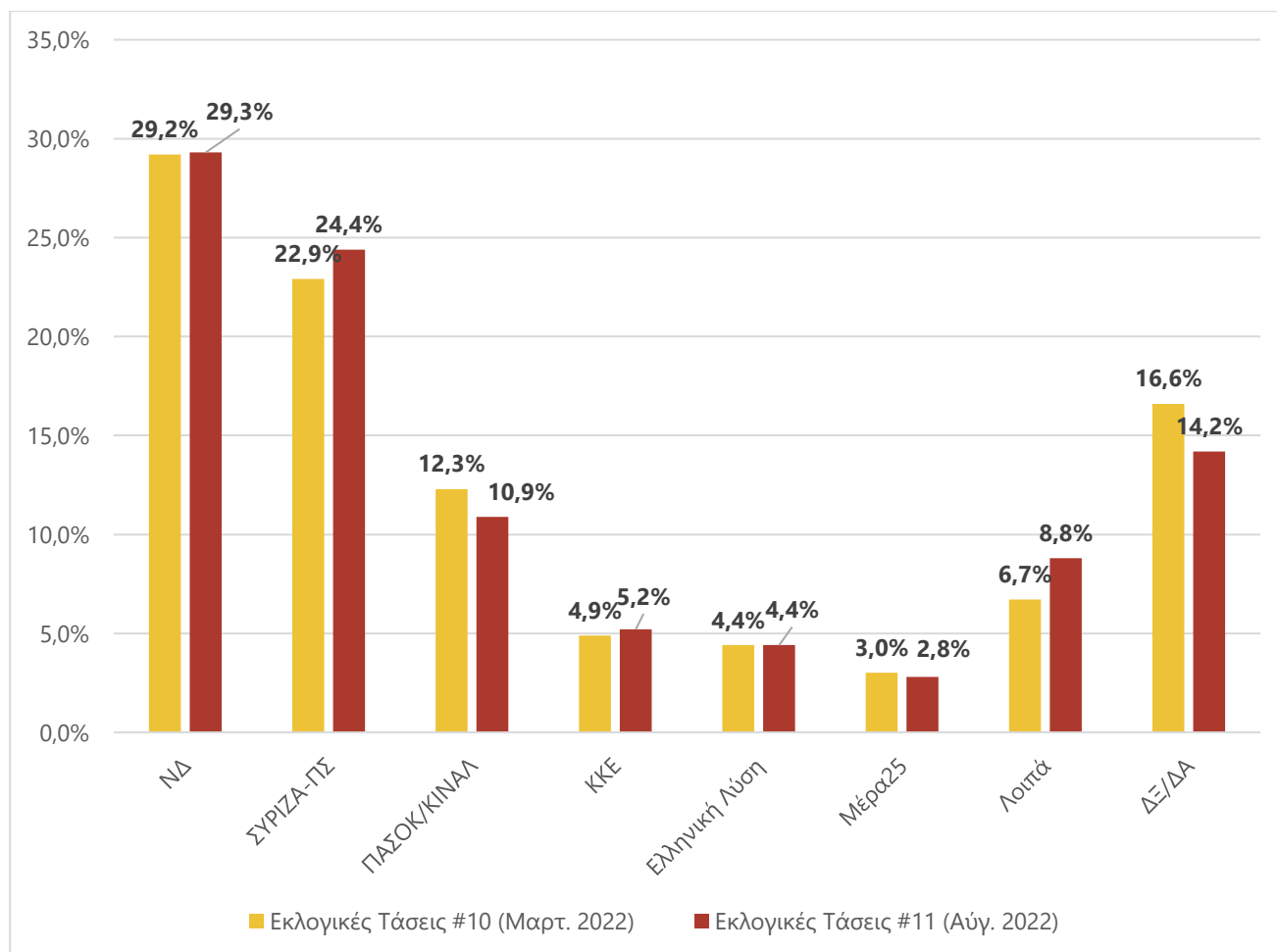
Πρόθεση ψήφου

Όπως έχουμε ξαναπεί, ο δείκτης της **πρόθεσης ψήφου** θα πρέπει να αξιολογείται διαφορετικά σε μη προεκλογική και διαφορετικά σε προεκλογική περίοδο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, σύμφωνα με το exit poll των τελευταίων εκλογών, το 8% των εκλογέων δήλωσε ότι αποφάσισε για την επιλογή του την τελευταία εβδομάδα πριν την ημέρα των εκλογών και το 10% την ημέρα αυτή. Δηλαδή, τις τελευταίες επτά ημέρες πριν τις εκλογές αποφάσισε τελικά το 18% των πολιτών που προσήλθαν στις κάλπες, κάτι που μεταφράζεται σε απόλυτους αριθμούς σε περίπου 1 εκατ. πολίτες από τα συνολικά 5,7 εκατ. που ψήφισαν.

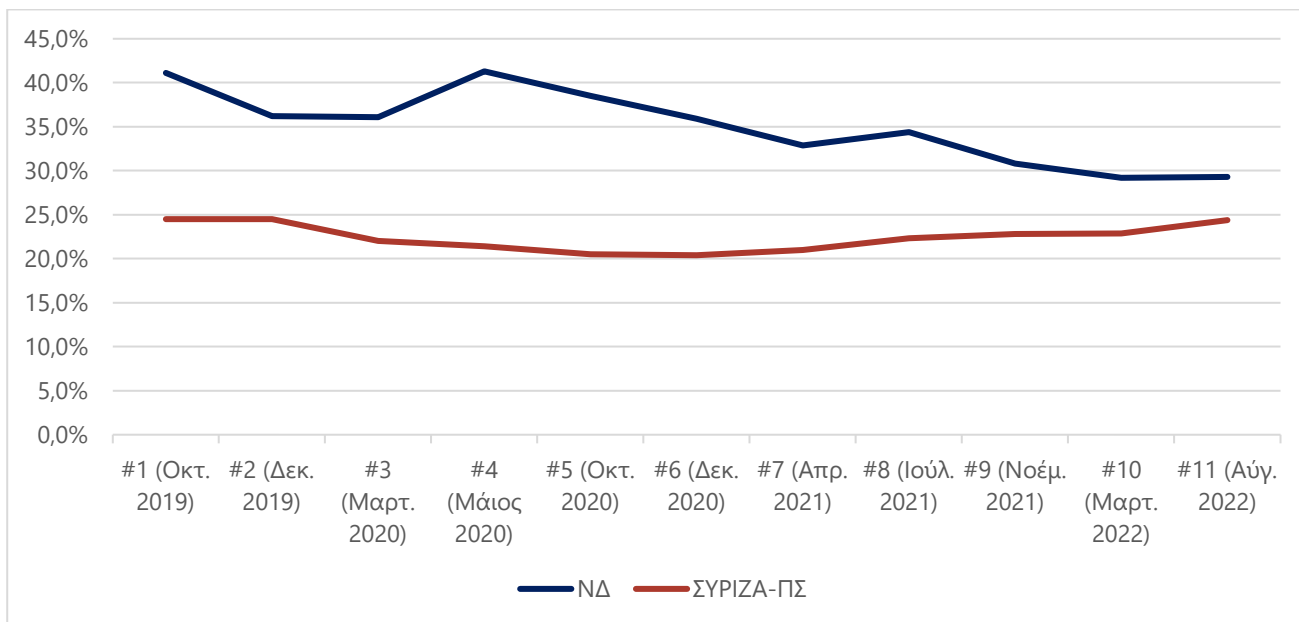
Από τα δεδομένα που μελετάμε σταθερά ως προς την πρόθεση ψήφου προκύπτουν παρ' όλα αυτά ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα: Πρώτα απ' όλα, η διαφορά μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων μειώθηκε και σε αυτό το κύμα ακόμη περαιτέρω και έχει διαμορφωθεί πλέον στις **4,9 ποσοστιαίες μονάδες**. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση της εκλογικής απήχησης του ΣΥΡΙΖΑ κατά **1,5 μονάδα** σε σχέση με την προηγούμενη έκδοση των **Εκλογικών Τάσεων**, ενώ η ΝΔ παρέμεινε σταθερή.

Σε ό,τι αφορά στα υπόλοιπα κόμματα, η πρόθεση ψήφου προς το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ υποχώρησε κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες, γεγονός που αποτελεί ακόμα μία απόδειξη ότι η ευφορία και η επικοινωνιακή δυναμική που δημιουργήθηκε μετά τις εσωκομματικές εκλογές στο χώρο αυτό έχει πλέον όχι απλώς φτάσει το ανώτατο σημείο της, αλλά έχει ανακοπεί και υποχωρεί. Αξιοσημείωτες μεταβολές σημειώθηκαν στο ποσοστό των λεγόμενων «λοιπών» (εξωκοινοβουλευτικών) κομμάτων, όπου καταγράφεται μια συνολική αύξηση της τάξης των 2 μονάδων, οφειλόμενη κυρίως σε κόμματα που βρίσκονται στα δεξιά της ΝΔ, αλλά και στη μείωση του ποσοστού της αδιευκρίνιστης ψήφου κατά 2,4 μονάδες, πιθανότατα εξαιτίας της ρητορικής περί πρόωρων εκλογών που κυριάρχησε σε μεγάλο μέρος της περιόδου που μελετάμε.

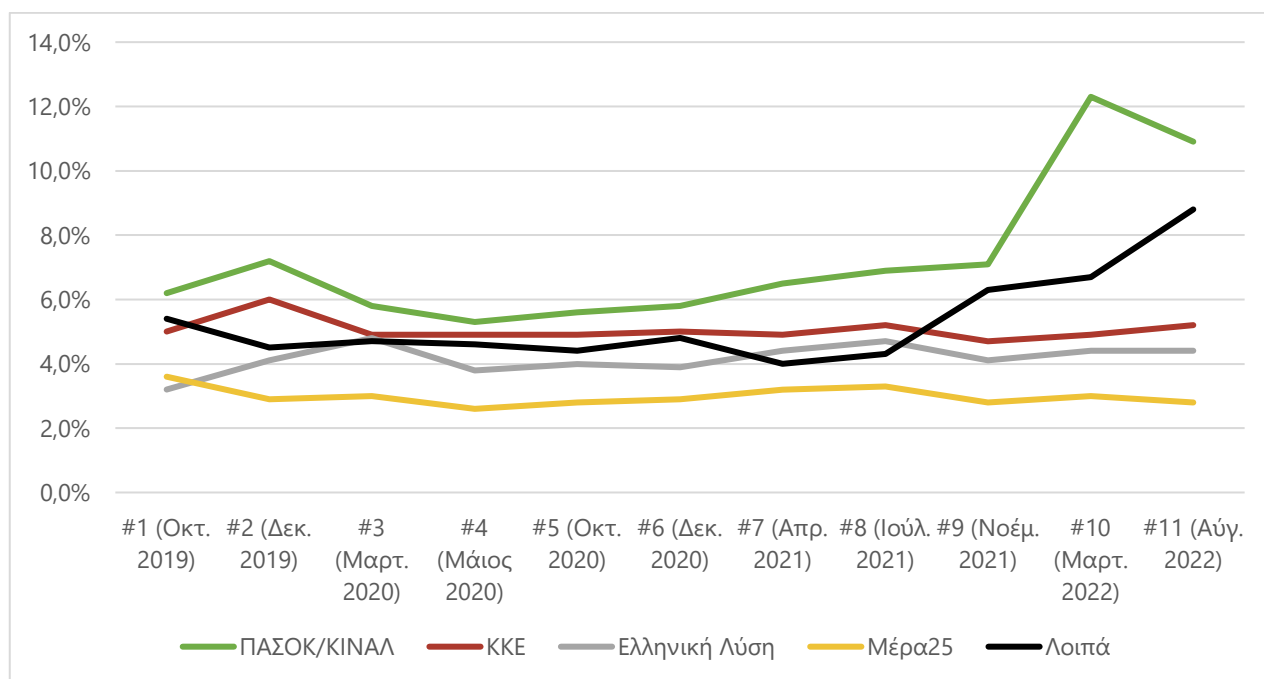
Διάγραμμα 16: Ποιο κόμμα θα ψήφιζαν οι πολίτες αν γίνονταν αύριο εκλογές; (Πρόθεση ψήφου)



Διάγραμμα 17 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ



Διάγραμμα 18 : Πρόθεση ψήφου διαχρονικά (ανάλογα με τις εκδόσεις των Εκλογικών Τάσεων) - ΚΙΝΑΛ, ΚΚΕ, Ελληνική Λύση, Μέρα25



Συμπληρωματικά προς την πρόθεση ψήφου, θα πρέπει να διαβάζουμε και τις απαντήσεις των πολιτών σε δύο εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πολιτικά ερωτήσεις που περιλαμβάνονται σταθερά στην εξαμηνιαία έρευνα «Τάσεις» της εταιρίας MRB και ανατρέπουν την παγιωμένη εικόνα άνετης πρωτοκαθεδρίας της ΝΔ και του Κ. Μητσοτάκη.

Ειδικότερα, στο τελευταίο «κύμα» της συγκεκριμένης έρευνας⁶ (Ιούλιος 2022), στην ερώτηση «ποιο κόμμα θα σας ενοχλούσε να κερδίσει τις εκλογές έστω και με μία ψήφο», το 40,5% των ερωτηθέντων απαντά η ΝΔ και το 37,3% απαντά ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (διαφορά 3,2%), δηλαδή η πλειοψηφία των πολιτών θα ενοχληθούν περισσότερο να κερδίσει τις εκλογές η ΝΔ παρά ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, όταν αυτές γίνουν. Στο ίδιο ακριβώς ερώτημα στο «κύμα» του Δεκεμβρίου του 2021, ενδεχόμενη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ έστω και με μία ψήφο ενοχλούσε το 40,2% των ερωτηθέντων, ενώ ενδεχόμενη νίκη της ΝΔ το 39,8% των ερωτηθέντων. Επομένως, για πρώτη φορά οι πολίτες εμφανίζονται να ενοχλούνται περισσότερο από ενδεχόμενη νίκη της ΝΔ παρά του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ στις κάλπες. Με άλλα λόγια, **το «αντιΝΔ μπλοκ» φαίνεται για πρώτη φορά να είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο «αντιΣΥΡΙΖΑ μπλοκ»**, στο οποίο στηρίχθηκε η εκλογική κυριαρχία της ΝΔ το 2019. Οι δε προσπάθειες αυτό να συντηρηθεί, με την κυβέρνηση πολλές φορές να καταφεύγει στο να αντιπολιτεύεται την αντιπολίτευση, φαίνεται ότι έχουν εξαντλήσει τη δυναμική τους.

Αντίστοιχα, στο ερώτημα «ποιο κόμμα θα θέλατε να κερδίσει έστω και με μία ψήφο διαφορά» το 33,8% απαντά η ΝΔ ενώ το 30% θέλει να κερδίσει ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, με τη διαφορά να διαμορφώνεται μόλις στις 3,8 μονάδες, κάτι που πρέπει να διαβάσουμε συνδυαστικά προς την πρόθεση ψήφου, ειδικά μπροστά στην κάλπη όπου τα διλήμματα τίθενται με πιο άμεσο και σκληρό τρόπο. Υπενθυμίζουμε ότι τις «Τάσεις» της MRB του Δεκεμβρίου του 2021 η αντίστοιχη διαφορά ήταν 6,1%, με τους πολίτες να θέλουν να κερδίσει η ΝΔ έστω και με μία ψήφο σε ποσοστό 35,8% και ο ΣΥΡΙΖΑ με 29,7%.

⁶ Βλ. παραπάνω Πίνακα 1.

Εστιάζοντας σε επιμέρους παραμέτρους της εκλογικής συμπεριφοράς και αντλώντας στοιχεία από το σύνολο των ερευνών στις οποίες η πρόθεση ψήφου αναλύθηκε και ανά ηλικιακή ομάδα, επαγγελματική κατηγορία και ιδεολογική αυτοτοποθέτηση, παρατηρούμε τα εξής ενδιαφέροντα και χρήσιμα για τη στρατηγική των κομμάτων στοιχεία:

Πρώτον, σε ό,τι αφορά την **ηλικιακή σύνθεση της εκλογικής βάσης** κάθε κόμματος, επιβεβαιώνεται ότι ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ κυριαρχεί στις νεότερες ηλικίες, οι οποίες επίσης στηρίζουν συγκριτικά περισσότερο και τα λοιπά κόμματα της Αριστεράς (ΚΚΕ, Μέρα25), ενώ η ΝΔ είναι πολύ πιο ισχυρή μεταξύ των μεγαλύτερων σε ηλικία ψηφοφόρων -κάτι που ισχύει σε μικρότερο βέβαια βαθμό και για το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ.

Πίνακας 2: Πρόθεση ψήφου ανά ηλικιακή κατηγορία

	17-44 ετών	45 ετών και άνω
ΝΔ	21,1	37,1
ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	25,9	23,1
ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ	10,3	11,9
ΚΚΕ	7,4	4
ΕΛΛ. ΛΥΣΗ	4,2	4,1
ΜΕΡΑ25	4	1,4
ΛΟΙΠΑ	11,1	5,2
ΔΞ/ΔΑ	16	13,2

Δεύτερον, ως προς την απήχηση κάθε κόμματος στις **επιμέρους επαγγελματικές/ταξικές κατηγορίες**, καταγράφεται και στις δημοσκοπήσεις της περιόδου η ταξική πόλωση του εκλογικού σώματος -έστω και ασθενής- που βλέπουμε σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις της τελευταίας δεκαετίας (τουλάχιστον). Έτσι, ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ είναι το ισχυρότερο κόμμα μεταξύ των ιδιωτικών και των δημοσίων υπαλλήλων και μεταξύ των ανέργων, ενώ η κυριαρχία της ΝΔ στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην υπεροχή της μεταξύ των επαγγελματιών, αλλά κυρίως μεταξύ των συνταξιούχων. Ενδιαφέρον επίσης είναι ότι την ίδια ταξική διάρθρωση με τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ παρουσιάζει η εκλογική βάση του ΚΚΕ, ενώ αντίθετα το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ ομοιάζει ως προς την κοινωνικοταξική σύνθεση των εκλογέων του με τη ΝΔ.

Πίνακας 3: Πρόθεση ψήφου ανά ένταξη στην απασχόληση/ επαγγελματική κατηγορία

	Ιδιωτικοί Υπάλληλοι	Δημόσιοι Υπάλληλοι	Επαγγελματίες	Συνταξιούχοι	Άνεργοι
ΝΔ	23,8	25,2	29,4	41,8	20,2
ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	25,1	29,9	24,4	22,1	27,2
ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ	10,1	10,9	12	13	8,8
ΚΚΕ	7,9	5,5	4,8	4,1	6,4
ΕΛΛ. ΛΥΣΗ	4,2	3	3,1	3,9	5,2
ΜΕΡΑ25	4,3	1,9	3,5	1,1	1,1
ΛΟΙΠΑ	8,1	8,3	9,6	2,5	12,1
ΔΞ/ΔΑ	16,5	15,3	13,2	11,5	19

Τέλος ως προς την **ψήφο ανά ιδεολογική αυτοτοποθέτηση μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς** προκύπτουν ορισμένα πολύ ενδιαφέροντα στοιχεία: Πρώτον, όπως είναι λογικό, η ΝΔ κυριαρχεί μεταξύ των κεντροδεξιών και δεξιών, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ μεταξύ των κεντροαριστερών και αριστερών, ωστόσο -και αυτό έχει σημασία- η κυριαρχία της ΝΔ στα δεξιά του πολιτικού φάσματος είναι περισσότερο εδραιωμένη και ευρεία σε σύγκριση με την κυριαρχία του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ στα αριστερά, όπου επομένως και θα πρέπει να δουλέψει συστηματικότερα και με πιο ιδεολογικούς όρους τόσο έναντι του ΚΚΕ εντός των αριστερών ψηφοφόρων όσο και έναντι του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ εντός των κεντροαριστερών.

Δεύτερον, η λεγόμενη «μάχη του Κέντρου» είναι πολύ πιο σύνθετη από ό,τι συνήθως φαντάζεται κανείς. Το Κέντρο δεν είναι διακριτός πολιτικός χώρος, αλλά κυρίως μια εναλλακτική τοποθέτηση όσων αρνούνται τη διάκριση Αριστεράς/Δεξιάς, όπως προκύπτει και από τις ομοιότητες που έχουν ως προς την πρόθεση ψήφου τους όσοι αυτοτοποθετούνται στο Κέντρο με εκείνους που αρνούνται να τοποθετηθούν ιδεολογικά. Γι' αυτό εξάλλου και οι ψηφοφόροι που αυτοπροσδιορίζονται ως «κεντρώοι» στρέφονται περισσότερο αυτή τη στιγμή στην «αδιευκρίνιστη ψήφο» (αναποφάσιστοι, λευκό/άκυρο ή αποχή), όπως ακριβώς και οι μη τοποθετούμενοι ιδεολογικά και λιγότερο σε ψήφο προς συγκεκριμένο κόμμα. Βέβαια, μεταξύ αυτών που τελικά εκφράζουν εκλογική προτίμηση, προηγείται η ΝΔ και έπεται το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ και στη συνέχεια ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, κάτι που πρέπει να διαβάσουμε σε συνδυασμό με όσα επισημάναμε για το εύρος της κυριαρχίας κάθε κόμματος στα δεξιά και στα αριστερά του πολιτικού φάσματος αντίστοιχα.

Πίνακας 4: Πρόθεση ψήφου ανά ιδεολογική αυτοτοποθέτηση

	Αριστεροί	Κεντροαριστεροί	Κεντρώοι	Κεντροδεξιοί	Δεξιοί	Χωρίς τοποθέτηση
ΝΔ	2,6	5,5	24,5	69,4	58,1	11,4
ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ	44,7	42,6	14,9	3,1	3,3	9,1
ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ	4,6	23,1	21	6,5	1,64	5,6
ΚΚΕ	25,7	4,6	2,1	0,4	0,4	2,1
ΕΛΛ.ΛΥΣΗ	1	1,8	3,2	4,7	8,9	6,7
ΜΕΡΑ 25	5,9	6,9	2,6	1	0,6	2,1
ΛΟΙΠΑ	3,8	2,4	5,4	4,1	16	10,3
ΔΞ/ΔΑ	11,7	13,1	26,3	10,8	11,1	52,7

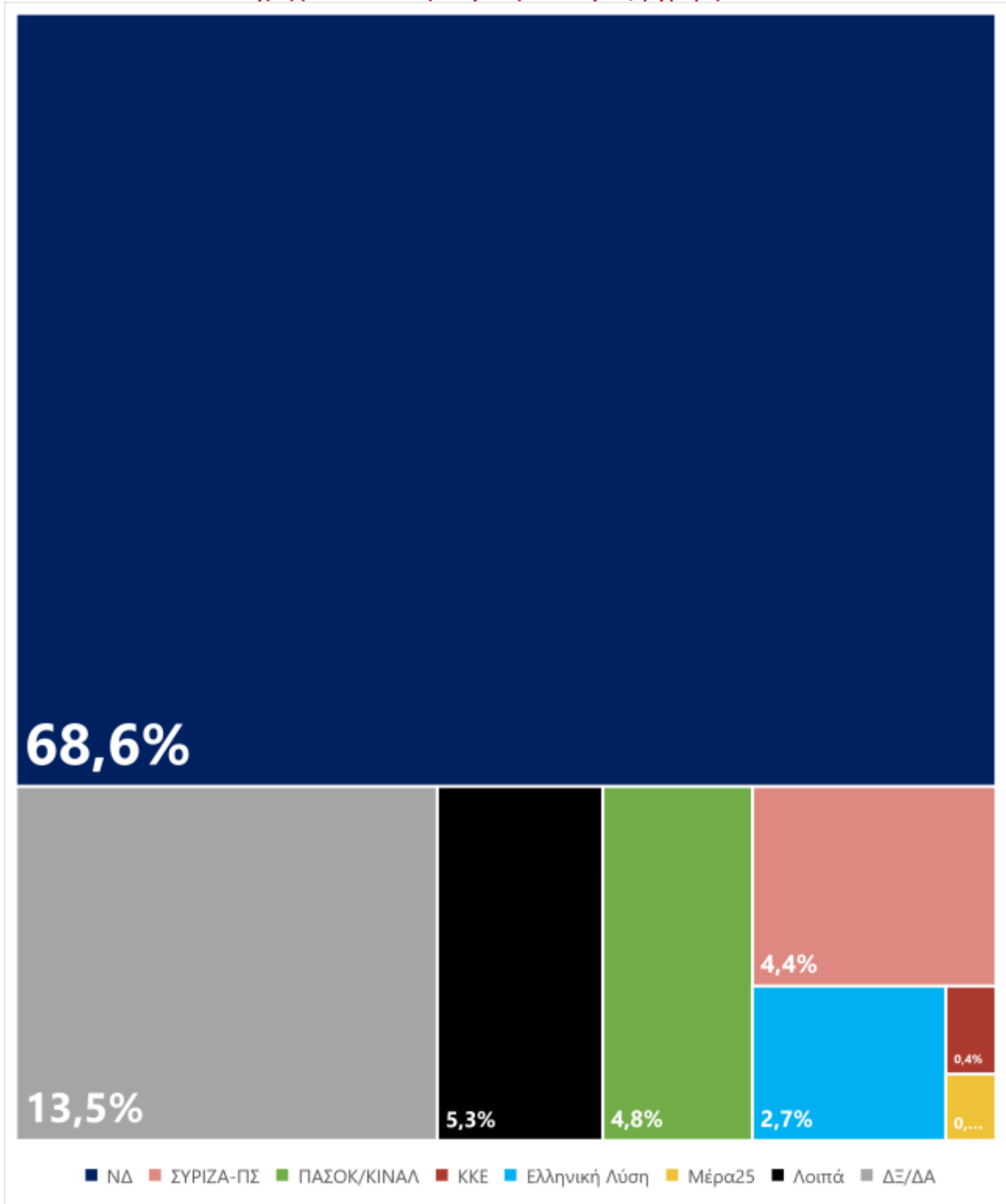
Συσπειρώσεις της εκλογικής βάσης των κομμάτων και μετακινήσεις

Ως προς τον επόμενο δείκτη που μελετάμε διαχρονικά, αυτόν της **συσπείρωσης της εκλογικής βάσης των κομμάτων και των μετακινήσεων ψηφοφόρων μεταξύ των κομμάτων** σε σύγκριση με τις εκλογές του 2019, σημειώνονται τα εξής:

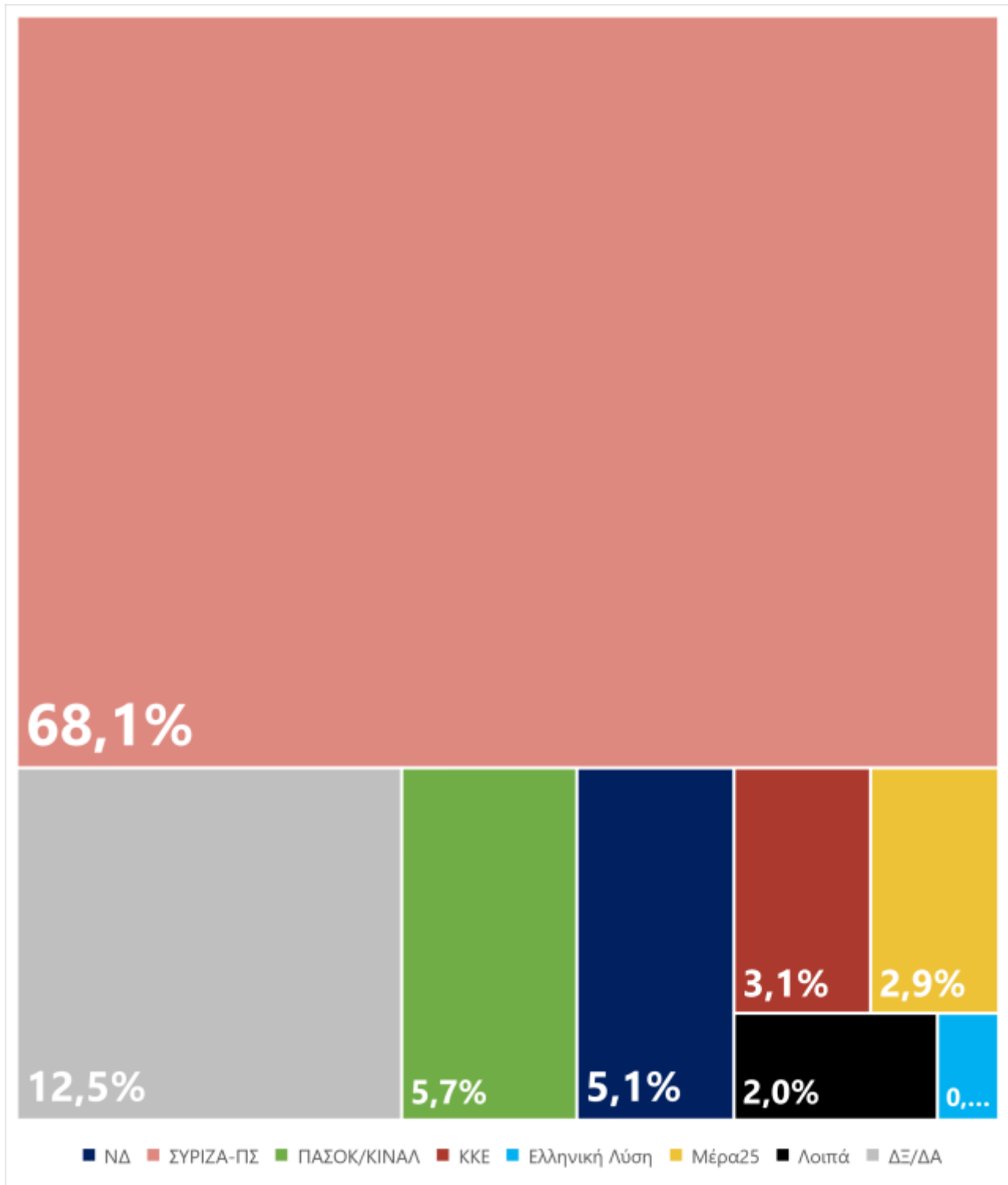
Σε σχέση με τη ΝΔ, αυτή παγιώνει τη συσπείρωσή της σε ένα νέο χαμηλό το οποίο καταγράφηκε την προηγούμενη περίοδο (βλ. και **Εκλογικές Τάσεις #10**), με τις σημαντικότερες διαρροές ψηφοφόρων της να κατευθύνονται πρωτίστως προς την «αδιευκρίνιστη ψήφο» και δευτερευόντως προς τα «λοιπά» (εξωκοινοβουλευτικά) κόμματα στα δεξιά της, το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ, τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ και την Ελληνική Λύση. Αντίθετα, ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ αύξησε περαιτέρω τη συσπείρωσή του σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, με αποτέλεσμα πλέον **σήμερα η συσπείρωση των δύο μεγάλων κομμάτων να βρίσκεται στα ίδια επίπεδα**, ανατρέποντας έτσι μια πάγια υστέρηση του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης και ένα αντίστοιχο πλεονέκτημα του κυβερνώντος κόμματος, **με αποτέλεσμα πλέον να έχουμε φτάσει σε ένα σημείο «ισορροπίας»**, όπως φαίνεται και στη διαχρονική καταγραφή του σχετικού δείκτη από τότε που αρχίσαμε να τον μελετάμε.

Ως προς τις επιμέρους μετατοπίσεις, και τα δύο μεγάλα κόμματα έχουν ανακόψει τη διαρροή ψηφοφόρων τους προς το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ που ακολούθησε την εκλογή της νέας ηγεσίας του κόμματος αυτού και πλέον αυτή καταγράφεται σε 4,8% (από 7,7%) για τη ΝΔ και σε 5,7% (από 9,5%) για τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, κάτι που αποτυπώνεται και στην πρόθεση ψήφου. Στα δεξιά του πολιτικού φάσματος, έχει σημασία να παρατηρήσουμε ότι στην ΝΔ αυξήθηκαν οι διαρροές της προς τα δεξιότερα από αυτήν μικρά κόμματα, ένα στοιχείο που αποτελεί αυτή τη στιγμή αδυναμία, ενδέχεται όμως να αποτελέσει και μια «δεξαμενή» ψηφοφόρων για την ΝΔ στις επόμενες εκλογές.

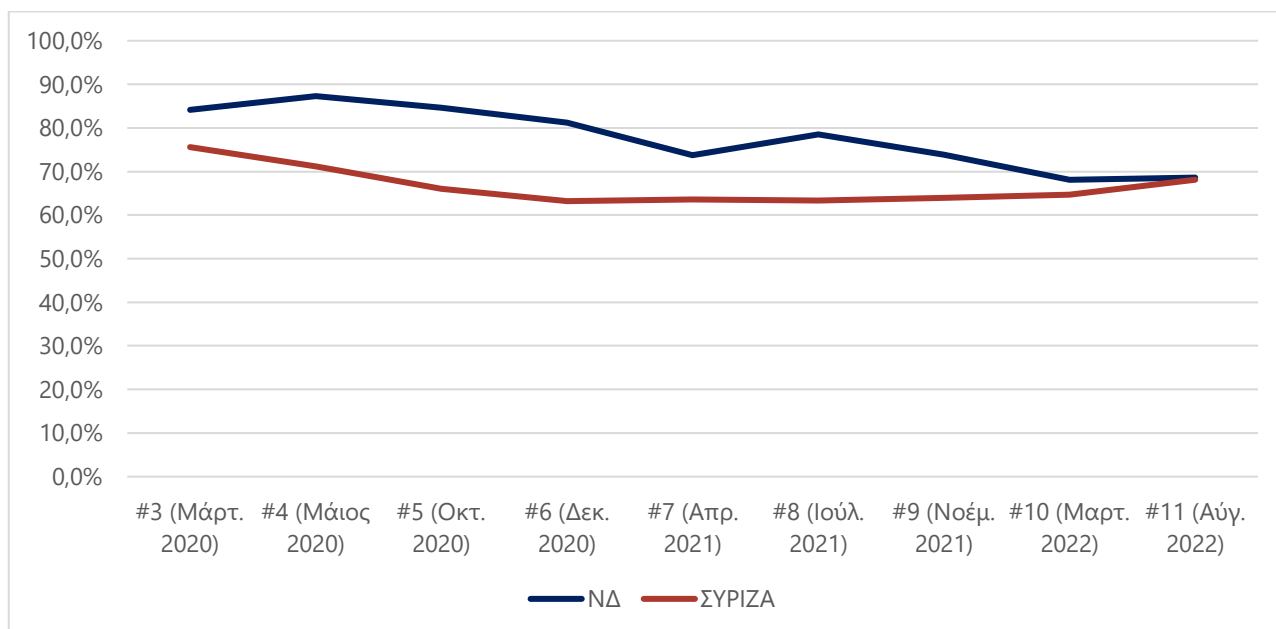
Διάγραμμα 19 : Συσπείρωση και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΝΔ



Διάγραμμα 20 : Συσπείρωση και μετακινήσεις ψηφοφόρων ΣΥΡΙΖΑ

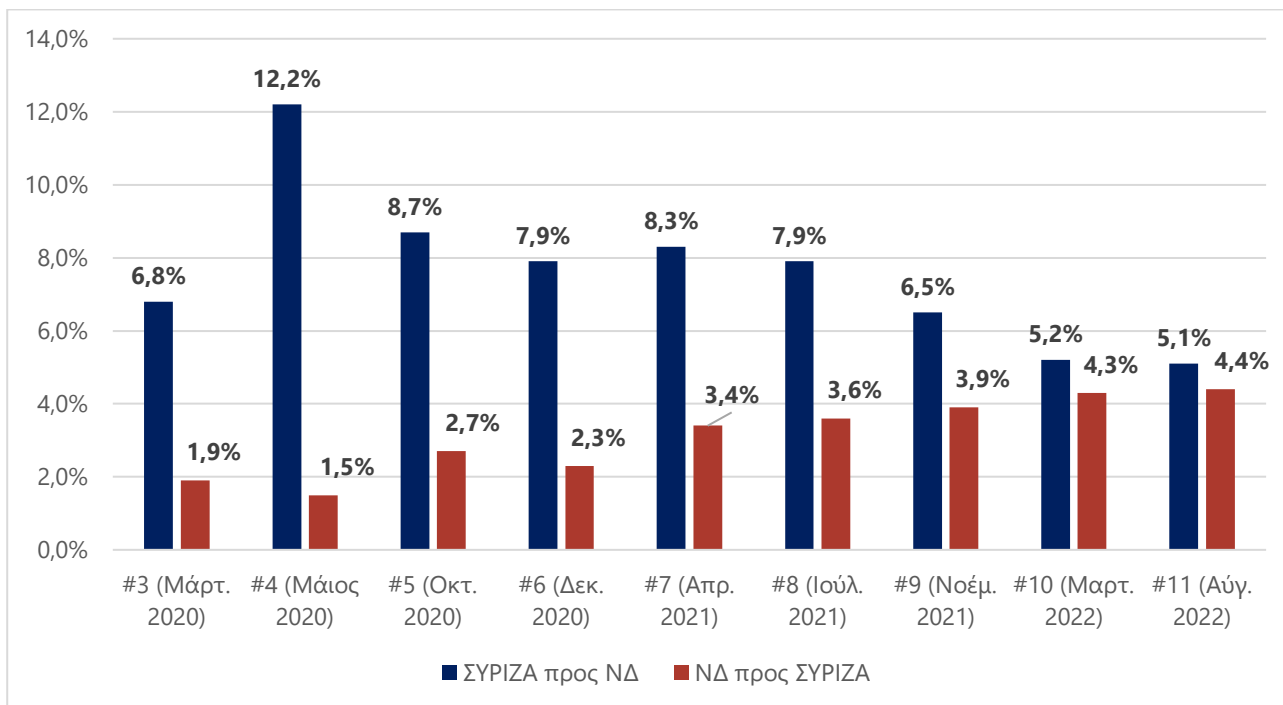


Διάγραμμα 21: Συσπειρώσεις ΝΔ & ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Διαχρονικά)

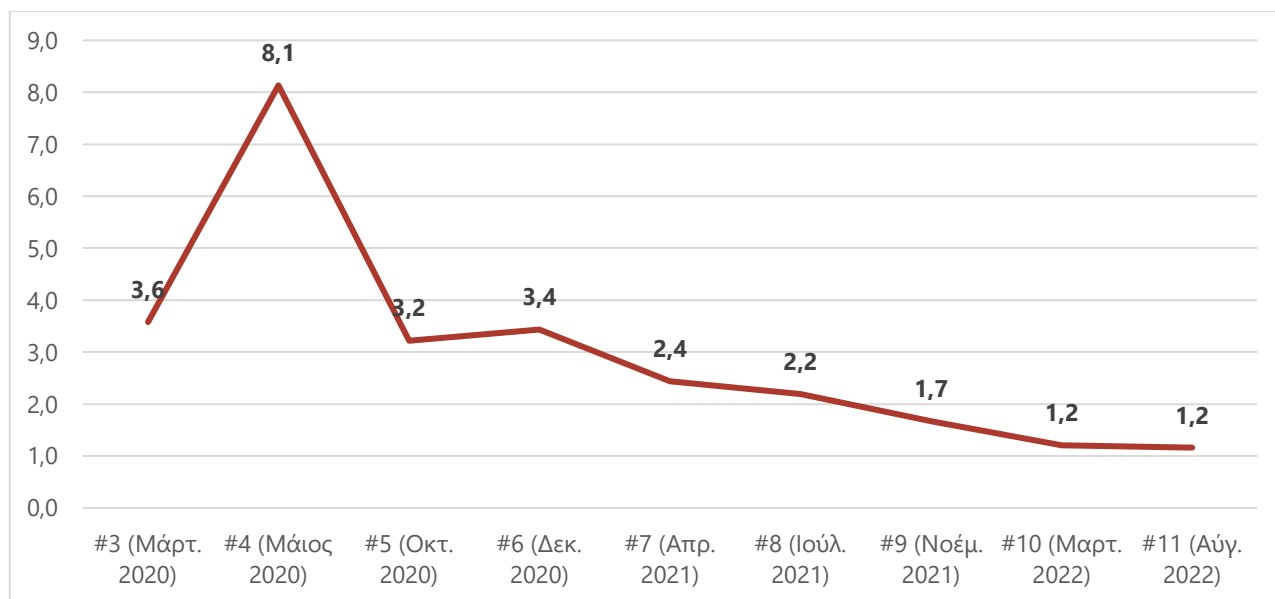


Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν εξάλλου και τα στοιχεία σχετικά με τις **απευθείας μετακινήσεις ψηφοφόρων μεταξύ ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ**, αξίζει να σημειωθεί ότι η ισορροπία που προαναφέραμε αφορά και τις εκατέρωθεν μετακινήσεις ψηφοφόρων μεταξύ ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (από τη ΝΔ προς τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ 4,4% και από τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ προς τη ΝΔ 5,1%). Παρατηρώντας το σχετικό μέγεθος διαχρονικά, βλέπουμε ότι ενώ η ΝΔ υπερτερούσε -υποδεχόταν δηλαδή πολλαπλάσιους ψηφοφόρους του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ σε σχέση με τους δικούς της ψηφοφόρους που έχανε προς αυτόν-, η τάση αυτή έχει ανακοπεί και πλέον τα δύο κόμματα βρίσκονται σχεδόν σε πλήρη ισορροπία, χάνουν δηλαδή και κερδίζουν ίδιο μερίδιο ψηφοφόρων το ένα από το άλλο. Αναμένουμε δε να δούμε αν στο επόμενο χρονικό διάστημα αυτή η τάση συνεχιστεί και οδηγήσει σε ανατροπή της εικόνας, δηλαδή ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ να κερδίζει περισσότερους ψηφοφόρους της ΝΔ από όσους χάνει προς αυτή, καθώς αυτό θα σηματοδοτήσει και στην πρόθεση ψήφου μια δυναμική ανατροπής.

Διάγραμμα 22: Απευθείας μετακινήσεις μεταξύ ΝΔ & ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ (Διαχρονικά)



Διάγραμμα 23: Πόσους ψηφοφόρους χάνει ο ΣΥΡΙΖΑ προς την ΝΔ για κάθε έναν ψηφοφόρο που κερδίζει από αυτή; [Αναλογία απευθείας μετακινήσεων (ΣΥΡΙΖΑ προς ΝΔ)/(ΝΔ προς ΣΥΡΙΖΑ)]



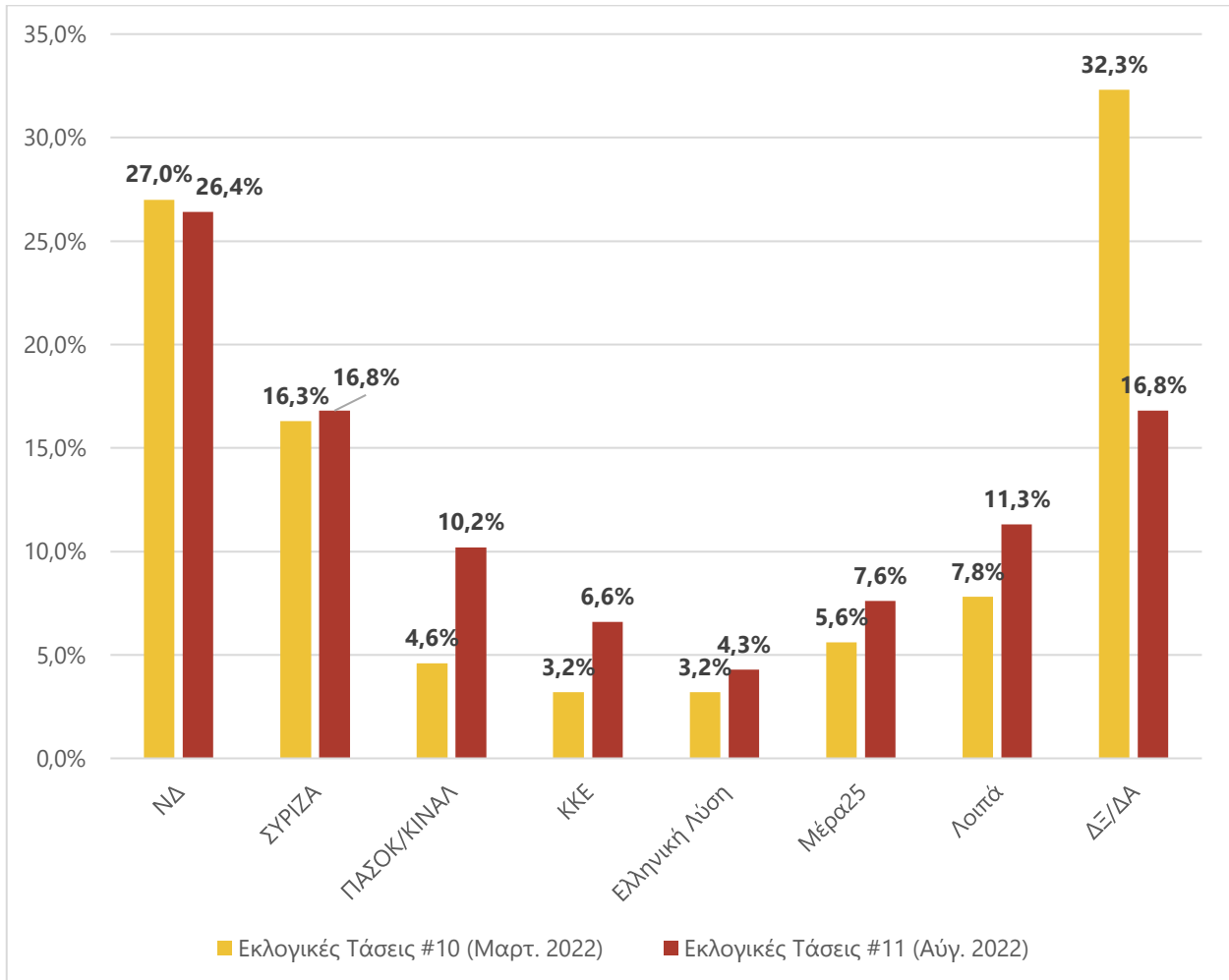
Η «γκρίζα ζώνη» της αδιευκρίνιστης ψήφου

Τέλος, σε ό,τι αφορά την προέλευση (Ιούλιος 2019) όσων σήμερα δηλώνουν «αναποφάσιστοι/ες» (ή ότι δεν θα ψηφίσουν ή θα ψηφίσουν λευκό/άκυρο), στην περίοδο που μελετάμε οι μισοί περίπου προέρχονται από τα δύο μεγάλα κόμματα, με την ΝΔ να έχει μικρό προβάδισμα έναντι του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, περισσότεροι δηλαδή αναποφάσιστοι είναι δικοί της πρώην ψηφοφόροι -κάτι που σχετίζεται και με όσα προαναφέραμε σε σχέση με τις συσπειρώσεις/μετακινήσεις παραπάνω.

Αυτό που επίσης αξίζει να σημειωθεί είναι ότι οι ψηφοφόροι όλων των μικρότερων κομμάτων δείχνουν να προβληματίζονται -ενδεχομένως επιλέγοντας την «γκρίζα ζώνη» ως έναν ενδιάμεσο σταθμό μέχρι να αποφασίσουν πιο κοντά στις εκλογές αν θα ψηφίσουν το (μικρό) κόμμα που είχαν στηρίξει ή αν θα κατευθυνθούν σε κάποιον από τους διεκδικητές της διακυβέρνησης, ανάλογα και με τα διακυβεύματα που θα επικρατήσουν εκείνη τη στιγμή.

Τέλος, ένα ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί η μείωση του ποσοστού των «εκτός πολιτικής», εκείνων δηλαδή που ανήκαν στην «αδιευκρίνιστη ψήφο» του 2019 και επέμεναν να παραμένουν σε αυτή και σήμερα.

Διάγραμμα 24 : Τι ψήφισαν τον Ιούλιο του 2019 όσοι/-ες σήμερα ανήκουν στην "αδιευκρίνιστη ψήφο" (Λευκό-άκυρο, αποχή, "Δεν ξέρω, δεν απαντώ"); [Προέλευση «γκρίζας ζώνης»]



Συμπεράσματα – Τάσεις

Aπό την ανάλυση του συνόλου των δεδομένων που προκύπτουν από τις δημοσκοπήσεις της περιόδου που καλύπτει η παρούσα ανάλυση, αλλά κυρίως από τη διαχρονική σύγκρισή τους, προκύπτουν κατά τη γνώμη μας ορισμένα συμπεράσματα που αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ιδίως ενόψει του ότι μπαίνουμε, όπως είπαμε, αντικειμενικά στην τελική προεκλογική ευθεία μετά την περίοδο των καλοκαιρινών διακοπών, ανεξάρτητα από τον συγκεκριμένο χρόνο των εκλογών.

Πρώτα απ' όλα, η «προεκλογική κούρσα» ξεκινάει με βραχεία -και φθίνουσα- κεφαλή της ΝΔ. Το κυβερνών κόμμα έχει απωλέσει σχεδόν όλο το πλεονέκτημα που δημοσκοπικά κατέγραφε μετά τις εκλογές του 2019. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο προεκλογικός αγώνας, όταν προκηρυχθούν οι εκλογές, θα ξεκινήσει από σχεδόν «μηδενική βάση». Ήδη, όπως είδαμε στους βασικούς δείκτες που παρακολουθούμε σταθερά, αλλά και στα ποιοτικά ευρήματα στα οποία εμβαθήναμε περισσότερο παραπάνω, οι δύο βασικοί «μονομάχοι» συγκλίνουν πλέον σχεδόν σε όλα τα μεγέθη, στα όρια του στατιστικού λάθους.

Ειδικά σε ό,τι αφορά τη **Νέα Δημοκρατία**, είναι σαφές ότι μπορεί να υπάρχει ακόμα μια εικόνα υπεροχής της στον κομματικό ανταγωνισμό, αλλά η δυναμική που υπήρχε σε όλα τα προηγούμενα σχεδόν τρία χρόνια έχει εξανεμιστεί.

Βέβαια, το γεγονός ότι τα ελληνοτουρκικά ζητήματα έχουν επανέλθει στον δημόσιο διάλογο, προσφέρει στη ΝΔ την ευκαιρία να κερδίσει εκ νέου μια μικρή μερίδα πρώην ψηφοφόρων της, καθώς οι εντάσεις και οι εθνικές κρίσεις κατά κανόνα ευνοούν την κυβέρνηση που είναι στα πράγματα, πολλώ δε μάλλον που η ΝΔ δέχεται σήμερα μία πίεση από τα δεξιά της, όπως είδαμε.

Παράλληλα, οι εξαγγελίες του πρωθυπουργού σε σχέση με τον περιορισμό των συνεπειών της ενεργειακής κρίσης δημιούργησαν προσδοκίες, οι οποίες ενδεχομένως επίσης συμβάλουν στην

μικρή, αλλά κρίσιμη σε αυτή τη φάση, αύξηση της εκλογικής επιρροής του κυβερνώντος κόμματος, αν και πολύ σύντομα οι εξαγγελίες αναμετρώνται με την πραγματικότητα στο «πορτοφόλι» των πολιτών. Ήδη τα σχόλια που αφορούσαν την εκκαθάριση του «Power Pass» δεν υπήρξαν θετικά για την κυβέρνηση και συνολικά το φθινόπωρο, οπότε αφ' ενός θα γίνει ο απολογισμός της τουριστικής περιόδου αφ' ετέρου θα αναμετρηθεί ο κάθε πολίτης με τις υποχρεώσεις του μπροστά στη νέα χρονιά, θα αποδειχθεί ένα κρίσιμο σημείο.

Κατά την εκτίμησή μας, λοιπόν, τα παραπάνω στοιχεία δεν μπορούν να εγγυηθούν στη ΝΔ μια πορεία αναχαίτισης της παρατηρούμενης φθοράς. Πρώτον, διότι οι όποιες ελαφρύνσεις θα φανεί σύντομα ότι πιθανότατα δεν επαρκούν για την αποφασιστική ανακούφιση των νοικοκυριών και δεύτερον διότι η διάρκεια ζωής θεμάτων, όπως τα ελληνoturκικά, συνήθως είναι σχετικά περιορισμένη.

Εξάλλου, στη «μεγάλη εικόνα» οι έρευνες καταγράφουν μια έντονη -και πλειοψηφική- κοινωνική δυσαρέσκεια, την οποία μέχρι στιγμής η κυβέρνηση έχει επιχειρήσει να διαχειριστεί επικοινωνιακά με τη λογική του «το μη χείρον, βέλτιστον», προσπαθώντας να αποδείξει ότι, παρά τις δικές της αστοχίες, μια κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ θα ήταν χειρότερη. Από τα δεδομένα του προηγούμενου χρονικού διαστήματος προκύπτει ότι αυτή η τακτική δεν αποδίδει για τη ΝΔ, αλλά αντίθετα συμπίπτει με την περίοδο της μεγάλης φθοράς της.

Βέβαια, δεν πρέπει να υποτιμήσουμε ότι υπάρχουν στο εκλογικό σώμα οι πολίτες της «δεύτερης ευκαιρίας», εκείνοι που ιστορικά θεωρούν ότι πρέπει να ανανεώνουν την κυβερνητική θητεία και για δεύτερη φορά. Το πόσοι θα είναι αυτοί στη συγκεκριμένη περίπτωση μένει να το δούμε το βράδυ των εκλογών.

Σε μια περίοδο που οι πολίτες -ταλαιπωρημένοι και ανασφαλείς από τις επάλληλες κρίσεις- αναζητούν σταθερότητα, το πιθανότερο είναι ότι το αφήγημα της ΝΔ προεκλογικά θα επενδύσει ακριβώς σε αυτό. Ωστόσο, η σταθερότητα και η διατήρηση του status quo ενδέχεται να μην είναι αρκετή να συσπειρώσει τους απογοητευμένους από την κυβερνητική της θητεία ψηφοφόρους, επομένως το κρίσιμο ερώτημα εν προκειμένω είναι αν οι ψηφοφόροι αυτοί θα επιλέξουν την

αποχή ή αν, αντίθετα, θα ενισχύσουν άλλα κόμματα της (ακρο)δεξιάς, που ήδη καταγράφουν άνοδο.

Ως προς τα δεδομένα σχετικά με τον **ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ**, πρέπει πρώτα απ' όλα να σημειωθεί ότι το κόμμα καταγράφει μια θετικότερη εικόνα μετά το 3^ο συνέδριό του. Η διεξαγωγή ενός συνεδρίου και μιας εσωκομματικής εκλογικής διαδικασίας ανοιχτών -όχι μόνο ή τόσο με όρους οργανωτικούς όσο με όρους πολιτικούς στην κοινωνία- αποτυπώθηκε όχι μόνο στην πέρα από κάθε προσδοκία συμμετοχή στις εσωκομματικές εκλογές, αλλά και στο γεγονός ότι ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ ήρθε σε επαφή με έναν κόσμο που δεν γνώριζε και αναβάθμισε το επίπεδο του αντιπολιτευτικού λόγου του. Η καλύτερη επεξεργασία των θέσεων του μέσα από τις συλλογικές διαδικασίες του, οι παρεμβάσεις του με συγκεκριμένες προτάσεις σε θέματα αιχμής, η ηγετική και ώριμη παρουσία του αρχηγού του, αλλά και η -έστω μερική- ανανέωση του πολιτικού προσωπικού του την προηγούμενη περίοδο δείχνουν να ευνοούν τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ και δημιουργούν συνθήκες επανεκκίνησής του. Είναι εξάλλου κάτι που αποτυπώνεται και στους εκλογικούς δείκτες που παρουσιάσαμε.

Ωστόσο, όπως έχουμε υπογραμμίσει και άλλες φορές στο παρελθόν, η ύπαρξη ενός διευρυνμένου ρεύματος κοινωνικής δυσαρέσκειας δεν αρκεί από μόνη της για να μεταφραστεί σε αποφασιστική υποχώρηση του κυβερνώντος κόμματος -πολύ περισσότερο σε αντίστοιχη ενίσχυση του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ. Θα πρέπει η πρωτογενής αυτή δυσαρέσκεια να αποκτήσει και συγκεκριμένα πολιτικά χαρακτηριστικά, δηλαδή οι πολίτες αυτοί να αποκτήσουν μεγαλύτερο βαθμό ταύτισης με το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης: τόσο με τις προτάσεις του όσο και με τα πρόσωπα που το εκπροσωπούν. Παρ' όλα αυτά, είναι σαφές ότι έχουν δημιουργηθεί οι συνθήκες για μια πολιτική ανατροπή.

Ο λόγος που μέχρι σήμερα ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ δεν έχει ακόμα καταφέρει να δημιουργήσει ένα «ρεύμα» υπέρ του -παρά την υποχώρηση του «αντιΣΥΡΙΖΑ» συναισθήματος που καταγράψαμε παραπάνω- και συνθήκες ταύτισης των δυσαρεστημένων με τη ΝΔ πολιτών μαζί του είναι διττός: Σχετίζεται με την αδυναμία του να προωθήσει με αυτοπεποίθηση στην κοινωνία τις θέσεις του,

την οποία από την άλλη πλευρά εξακολουθεί να αξιοποιεί -ή τουλάχιστον να προσπαθεί να αξιοποιήσει- η ΝΔ συντηρώντας την «αντιΣΥΡΙΖΑ» ρητορική της. Εξάλλου, αν ερμηνεύσουμε αναδρομικά και από κάποια χρονική απόσταση το εκλογικό αποτέλεσμα του 2019, θα ήταν μάλλον ασφαλές να πούμε ότι η ΝΔ δεν κέρδισε τις εκλογές ως μια δύναμη ελπίδας, προβάλλοντας ένα θετικό όραμα για τη χώρα, αλλά ως δύναμη που πρώτα καλλιέργησε και έπειτα εκπροσώπησε αυτό το «αντιΣΥΡΙΖΑ» ρεύμα. Αυτή η μη θετική ψήφος το 2019 σταδιακά μετατράπηκε σε αποδοχή του αφηγήματος περί «επιτελικού κράτους» το οποίο όμως αμφισβητήθηκε και έχασε την επίδρασή του από τη στιγμή που έγινε σαφές ότι αδυνατεί να λειτουργήσει ως δίχτυ ασφαλείας για την κοινωνία σε δύσκολες στιγμές.

Ωστόσο, όπως ήδη αναλύσαμε παραπάνω, αυτό το «αντιΣΥΡΙΖΑ» μπλοκ μειώνεται σταθερά και έχει περιοριστεί κυρίως στο δεξιό τμήμα του πολιτικού φάσματος, επομένως οι επικοινωνιακές προσπάθειες της κυβέρνησης να το συντηρήσει και να το ενισχύσει επιτυγχάνουν απλώς μια μικρή συσπείρωση του δικού της χώρου, όπως φάνηκε και από την απόπειρα «ξαναζεσταμένης» συζήτησης για το δημοψήφισμα του 2015.

Ως προς το κυρίαρχο θέμα της περιόδου, πρέπει να σημειωθούν τα εξής σε σχέση με τη στρατηγική του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ: Η ακρίβεια ως γνωστό πλήττει δυσανάλογα περισσότερο τα λαϊκά στρώματα και τα χαμηλότερα εισοδήματα, που -όπως είδαμε- στηρίζουν κατά πλειοψηφία των ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ (νέοι/ες, άνεργοι/ες, υπάλληλοι). Επομένως, το γεγονός ότι το έχει ιεραρχήσει ως μείζον ζήτημα είναι σωστό κοινωνικά, αλλά και ωφέλιμο εκλογικά. Οι πρωτοβουλίες που πήρε, όπως η παρουσίαση των προτάσεών του για τη στεγαστική κρίση, είναι σε σωστή κατεύθυνση και θα πρέπει να συνεχιστούν και να υποστηριχθούν, στοχεύοντας παράλληλα και άλλα κρίσιμα κοινά που πρέπει να προσεγγίσει το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, όπως οι γυναίκες και οι συνταξιούχοι.

Συνολικά πάντως, θα λέγαμε ότι όλη η ανάλυση που προηγήθηκε και οι δείκτες που παρακολουθούμε, τόσο οι «σκληρά εκλογικοί», όσο και τα λεγόμενα «ποιοτικά» δεδομένα, κατέγραψαν ένα πολιτικό σκηνικό αρκετά ρευστό με όλα τα ενδεχόμενα ανοιχτά. Ειδικότερα, η

απομάκρυνση του χρόνου των εκλογών δίνει στον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ ακόμα περισσότερο χρόνο να μειώσει κι άλλο τη διαφορά του από τη ΝΔ και να διεκδικήσει με αξιώσεις την πρώτη θέση στις επόμενες εκλογές -κάτι που καταγράφηκε και στο τελευταίο «κύμα» των «Τάσεων» της MRB⁷. Συγκεκριμένοι, άλλωστε, δείκτες εκλογικής δυναμικής καταδεικνύουν αυξητική τάση για τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ που, αν συνεχιστούν με την ίδια φορά, μπορούν να σηματοδοτήσουν και την εκλογική ανατροπή: πάνω από 30% απαντά ότι θέλει να κερδίσει ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, 30,6% τον θεωρεί καλύτερη επιλογή, 28,6% θεωρεί ότι με τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ τα πράγματα στη χώρα θα ήταν καλύτερα, ενώ το 35,1% θα στεναχωριόταν εάν δεν υπήρχε ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ.

Σε ό,τι αφορά στο **ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ**, είναι σαφές -και ήταν σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενο, όπως είχαμε τολμήσει να επισημάνουμε σε μια περίοδο που επικρατούσαν υψηλές προσδοκίες από την αλλαγή ηγεσίας στο συγκεκριμένο κόμμα- ότι η αρχική δυναμική που δημιουργήθηκε ήταν σε ένα ποσοστό αποτέλεσμα των προσδοκιών που καλλιεργήθηκαν γύρω από τον νέο αρχηγό. Στο βαθμό που οι προσδοκίες αυτές δεν επιβεβαιώθηκαν, σε συνδυασμό με τη δύσκολη περίοδο που περνάει η κοινωνία, στην οποία ο ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ βγήκε μπροστά με συγκεκριμένες προτάσεις που συνάντησαν κοινωνική αποδοχή, και την ασάφεια του πολιτικού προσανατολισμού του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ, το αποτέλεσμα ήταν η σχετική υποχώρηση των εκλογικών δεικτών του κόμματος.

Επίσης, ένα στοιχείο που -ειδικά για το ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ- θα παίξει βαρύνοντα ρόλο θα είναι ο συσχετισμός δυνάμεων που θα διαμορφωθεί πριν τις εκλογές, καθώς η ηγεσία του κόμματος έχει επιλέξει να τηρεί μία στρατηγική «ίσων αποστάσεων». Με βάση τα πρόσφατα δημοσκοπικά δεδομένα, οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ φαίνεται να προτιμούν σε ποσοστό 25,2% τη μετεκλογική συνεργασία με τον ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ, ενώ συνεργασία με τη ΝΔ μετά τις εκλογές προτιμά το 23,1% των ερωτηθέντων. Το εύρημα αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι στο σύνολο των πολιτών το σενάριο προοδευτικής κυβέρνησης, δηλαδή συνεργασίας ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ και ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ

⁷ Βλ. παραπάνω Πίνακας 1.

υποστηρίζει το 17,7%, ενώ τη συνεργασία ΝΔ και ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ το 14,9%⁸, είναι κάτι που θα πρέπει αντικειμενικά να ληφθεί υπόψη από την ηγεσία του κόμματος αυτού όσο πλησιάζουμε προς τις εκλογές.

Ένα στοιχείο που προέκυψε τις τελευταίες μέρες και επομένως ελάχιστα έχει αποτυπωθεί δημοσκοπικά, θα επηρεάσει όμως προφανώς την πολιτική συζήτηση στη χώρα μας και τις σχέσεις των κομμάτων, είναι αυτό της απόπειρας παρακολούθησης του κινητού τηλεφώνου του Ν. Ανδρουλάκη. Είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός το οποίο αφ' ενός χρήζει πειστικών απαντήσεων από την κυβέρνηση, η οποία απομονώνεται όλο και περισσότερο εξαιτίας των πρακτικών που ακολουθεί, αφ' ετέρου είναι μείζον ζήτημα για τη δημοκρατία και το κράτος δικαίου στη χώρα μας και επομένως απαιτεί και διαμορφώνει προϋποθέσεις κοινών πρωτοβουλιών από όλα τα κόμματα και τους ανθρώπους που βρίσκονται στον προοδευτικό και δημοκρατικό χώρο.

Συνολικά, όπως έχουμε ξαναπεί, το γεγονός ότι οι προσεχείς εκλογές θα γίνουν με το σύστημα της απλής αναλογικής, δημιουργεί το μεγάλο ερώτημα είναι αν οι πολίτες θα ψηφίσουν πιο «χαλαρά» από ό,τι συνήθως, με «ευρωβουλευτικά κριτήρια», αφού θα θεωρούν ότι θα επακολουθήσουν και δεύτερες εκλογές. Στο πλαίσιο αυτό, στις επόμενες εκλογές θα συγκρουσθούν δύο διαφορετικές στρατηγικές: της ΝΔ που ζητάει αυτοδυναμία, άρα δυο εκλογικές διαδικασίες, και του ΣΥΡΙΖΑ ΠΣ που επιδιώκει μια συμμαχική προγραμματική προοδευτική κυβέρνηση από την πρώτη εκλογική διαδικασία.

Ενδεχομένως οι εκλογικές εκτιμήσεις που καταθέσαμε παραπάνω να είναι και ο λόγος που εξηγεί τις κυβερνητικές παλινωδίες γύρω από το χρόνο των εκλογών. Αφού για δύο περίπου μήνες, με κυβερνητικές διαρροές μαθαίναμε την ημερομηνία των πρόωρων εκλογών τον Σεπτέμβριο - φήμες τις οποίες ο ίδιος ο πρωθυπουργός ενίσχυσε σε δύο συνεντεύξεις του-, τελικά ο Κ. Μητσοτάκης άλλαξε τακτική στο θέμα των πρόωρων εκλογών. Ο λόγος αυτής της απότομης

⁸ Βλ. το τελευταίο «κύμα» των «Τάσεων» της MRB. Παραπάνω Πίνακας 1.

στροφής ήταν ακριβώς αυτός: όλα τα δημοσκοπικά στοιχεία δείχνουν ότι στην καλύτερη περίπτωση για την ΝΔ και οι δεύτερες εκλογές δεν εξασφαλίζουν την πολυπόθητη αυτοδυναμία. Ο ούριος άνεμος που φυσούσε για μεγάλο χρονικό διάστημα ανακόπηκε. Ακόμα και οι «φιλικές» δημοσκοπήσεις δεν μπορούν να κρύψουν την κυβερνητική πτώση.

Η δημοσκοπική εικόνα της προηγούμενης περιόδου αναδεικνύει μια κοινωνία απογοητευμένη που αναζητά θετική διέξοδο από τις πολλαπλές κρίσεις, η οποία να συνδυάζει τον πραγματισμό με το όραμα. Το επόμενο πολιτικό ραντεβού των κομμάτων με την κοινωνία θα είναι τον Σεπτέμβριο στη ΔΕΘ, όπου η παρουσίαση των οικονομικών προγραμμάτων της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης θα έχει αναπόφευκτα προεκλογικό χρώμα, οπότε αναμένονται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον οι δημοσκοπήσεις που θα ακολουθήσουν.